

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

ŠIUOLAIKINĖS POLITIKOS STUDIJŲ MAGISTRO PROGRAMA

AKVILĖ KARENIAUSKAITĖ

II kurso studentė

**TAUTINĖS TAPATYBĖS NARATYVAI ŠIUOLAIKINĖSE LIETUVIŠKOSE DAINOSE:
POSTKOLONIALIZMO IR GLOBALIZACIJOS SĄVEIKA**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: Dr. Nerija Putinaitė

Vilnius, 2026m. sausio 12d.

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Magistro darbo vadovės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....
.....

(data)

(v., pavardė)

(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data)

(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....

(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Kareniauskaitė A. *Tautinės tapatybės naratyvai šiuolaikinėse lietuviškose dainose: postkolonializmo ir globalizacijos sąveika*. Šiuolaikinės politikos studijų programos, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė Dr. Nerija Putnaitė – Vilnius, 2026.

Reikšminiai žodžiai: postkolonializmas, globalizacija, diskurso analizė, tautinė tapatybė, šiuolaikinė lietuviška tapatybė

Magistro darbe nagrinėjamos lietuviškos dainos, atskleidžiančios šiuolaikinę lietuvišką tapatybę. Darbe remiamasi postkolonializmo ir globalizacijomis teorijomis. Postkolonializmo teorija pastebi išsilaisvinimo procesą, kai nepriklausomybę atgavusioms valstybėms reikia įtvirtinti ne tik savo pačių diskursą, apibrėžiantį tapatybę, bet ir reflektuoti santykį su priespauda, patirta kolonializme. Tuo tarpu globalizacijos teorija yra neatsiejama nuo šiuolaikinės visuomenės, technologijų raidos ir kultūrų maišymosi. Tai neišvengiamai keičia tautines tapatybes, homogeniškoms bendruomenėms susiduriant su globaliu pasauliu. Būtent todėl, darbe, remiantis šiomis teorijomis siekiama įsigilinti į šiuolaikines lietuviškas dainas bei atskleisti, kokia lietuviška tapatybė, veikiama postkolonializmo ir globalizacijos transformacinių lūžių, yra atskleidžiama muzikoje.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas magistro darbas – „Tautinės tapatybės naratyvai šiuolaikinėse lietuviškose dainose: postkolonializmo ir globalizacijos sąveika“ yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Akvilė Kareniauskaitė

(parašas)

Turinys

Įvadas	6
1. Postkolonializmas	13
1.1. Postkolonializmas ir „Aš“ / „Mes“, „Kitas“ / „Kiti“.....	14
1.2. Postkolonializmas ir savasties autentiškumas / tapatybės svetimumas.....	14
1.3. Postkolonializmas ir laisvė / vergovė.....	16
2. Globalizacija	17
2.1. Globalus ir lokalus pasaulis	17
2.2. Sėslus ir nomadiškasis pasaulis	19
2.3. Tradicinis ir modernus pasaulis	20
2.4. Homogeniškas ir heterogeniškas pasaulis.....	21
2.5. Tėviškės ir ne apibrėžtas pasaulis.....	22
3. Metodologija	22
3.1. Populiariosios kultūros atvejis	22
3.2. Lietuvos atvejis.....	24
3.3. Atvejo pasirinkimas	25
3.4. Diskurso analizė	26
4. Analizė	27
4.1. Sovietinis palikimas arba „Lenins pamary“	28
4.2. Laisvė arba „Lietuvuo jau bananą“	30
4.3. Emigranto dalia arba „varom su manim į emigration“	33
4.4. Pareiga tėvynei arba „viską saugo NATO“.....	36
4.5. Erdvės kismas arba „chebra, Europa mažėja“	39
4.6. Modernioji tauta arba „šiek tiek rasistė“	42
Išvados	43
Šaltiniai	46
Priedas Nr. 1. Atlikėjų ir grupių, kurių muzikiniai albumai buvo perklausyti siekiant atrinkti kūrinčius tinkamus analizei, sąrašas	51
Priedas Nr. 2. Dirbtinio intelekto naudojimo deklaracija	52
Summary	54

Ivadas

Valstybės, kuriose gyvename, nėra tik politiniai dariniai, nusakantys tam tikrą teritoriją, kurioje naudojama ta pati valiuta ar galioja tie patys įstatymai. Visų pirma, svarbiausia valstybės dalis yra jos gyventojai, kuriuos galima laikyti bendruomene, kurią sudarantys nariai kalba ta pačia kalba, turi bendrą istorinę patirtį, laikosi tų pačių tradicijų ir papročių bei grindžia savo egzistenciją tais pačiais mitais, legendomis bei kultūra. Jau XIX amžiuje buvo pastebėta, kad tautos idėja tapo centrine formuojant naujas bendruomenes per tautines tapatybes, kai pilietis per vėliavą, himną, kalbą literatūrą ir istoriją yra susiejamas su įsivaizduojama bendruomene¹. Tokia bendra tapatybė susaisto valstybės gyventojus į homogenišką bendruomenę. Natūralūs, žmones jungiantys ryšiai, kaip etninė kilmė, geografiška istorija ir kultūra, gali būti suprantami ir kaip kažkas esminio, ir kaip papildantys tapatybę². Nors dažniausiai tapatybės susiformuoja natūraliai, bet tapatybė gali būti kuriama ir dirbtinai, visgi, ji tampa jėga tik tada, kai ji nusistovi per laiką ir prasmę žmonių kūnuose ir sielose³. Bendra istorinė patirtis, kalba, kultūra bei papročiai leidžia turėti bendrų tikslų ir siekių vienijimą bendruomenę. Būtent bendruomenė, vienijama tos pačios praeities, vienodos dabarties ir sutampančios ateities vizijos, gali geriausiai apginti save ir užtikrinti progresą. Tai, anot Benedict Anderson ir yra įsivaizduojama bendruomenė, vienijama gilios, horizontalios brolytės, kuri pastaruosius du šimtmečius leido milijonams žmonių mirti už tokias įsivaizduojamas idėjas⁴.

Visgi, tautinę tapatybę sudaro ne tik tokie universalūs bruožai kaip kalba, himnas ar istorinė praeitis. Tapatybė yra nuolat kintanti, atliepdama į valstybės išgyvenamas transformacijas bei pokyčius. Pavyzdžiui, kultūros tradicijoje galima tikėtis aptikti universalesnius atskaitos taškus, kurie išreikštų skirtingų tautos tapatybės modelių „idėjas“, nukreipiančias į tam tikrus raktinius simbolius ir jų prasmes⁵. Tokie universalūs atskaitos taškai gali kilti ne tik iš pačios valstybės, bet ir iš pasaulinių įvykių, sukeliančių transformacinius lūžius valstybėse ir keičiančių ne tik politinę ar vidaus situaciją, bet ir tai, kaip žmonės save tapatina ir apibrėžia. Nors valstybėms per ilgą jų istoriją teko išgyventi ne vieną kismą,

¹ Walter Mignolo, „The allocation and relocation of identities: Colonialism, Nationalism, Transnationalism.“, *Mester* 27.1 (1998). p.2

² Elfie Rembold, Peter Carrier, „Space and Identity: Constructions of National Identities in an Age of Globalisation.“, *National Identities* 13 (4), (2011), p.366

³ Manuel Castells, „Globalisation, identity and the state“, *Social Dynamics*, 26:1, (2000), p. 7

⁴ Benedict Anderson, *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. (Verso, 1991), p. 7

⁵ Nerija Putinaitė, *Trys lietuviškosios Europos: Tauta, Europa, ES dabartinėje tapatybėje*, (Vilnius: Lietuvių atalikų mokslų akademija, Naujasis Židinys – Aidai, 2014), p. 25

kardinaliai pakeitusį ne tik jas pačias, bet ir tai, kaip save suvokia jų gyventojai, pastarąsias transformacijas galima sieti su išsilaisvinimu iš kolonijų ir globalizacija. Abu šie politiniai procesai, apėmė ne tik valstybių politines transformacijas, bet ir neišvengiamai paveikė tautines bendruomenes ir jų identitetą.

Dekolonizacija, dažniausiai siejama su Afrikos valstybėms, leido ilgus metus su priespauda susidūrusioms valstybėms ne tik tapti politiškai nepriklausomomis ar suteikti sprendimo teisę savo piliečiams, bet ir prisidėjo prie tautinės tapatybės formavimosi bei kismo. Daugelis tapatybių, kurios šiandien yra laikomos savaime suprantamomis, yra ankstesnių kolonizacijų, pasipriešinimo, įvairių susidūrimų, įskaitant priespaudą ar išnaudojimą, produktai⁶. Be to, išsilaisvinimas nesibaigia nepriklausomybės atkūrimu, kadangi politinė laisvė savaime nepakeičia žmonių tapatumo ir savimonės. Tai ilgalaikis procesas, neatsiejamas ne tik nuo svetimos kultūros atsikratymo, bet ir savos, unikalios tapatybės formavimo, ypač jei priespauda pasireiškė ir svetimos kultūros bei istorijos samprata, bei jos įtvirtinimu vyraujančiame diskurse. Tad galima pastebėti, kad kolonializmo sąlygos išlieka dar ilgą laiką po oficialios šalies nepriklausomybės⁷. Be to, politinę nepriklausomybę atgavusios valstybės taip pat gali susidurti su kitokiomis kolonializmo formomis, tiesiogiai neapimančios fizinės prievartos ar šalies teritorinio vientisumo. Pastebima, kad išnykus kolonijoms, kolonializmas tęsiasi ne tradiciniais būdais, bet išlaikant ir kuriant valstybių priklausomybę per tarptautines ekonomines institucijas, politiką bei kultūrą⁸. Tai leidžia daryti prielaidą, kad išsilaisvinusių valstybių tapatybės formavimasis išsilaisvinus apima ne tik bandymą reflektuoti ir kolonialistines patirtis, ir priespaudoje buvusią savitą kultūrą, bet ir sąveikas su išoriniu pasauliu.

Šiandienos pasaulyje dekolonizacija neretai atrodo kaip istorinės praeities dalykas. Tuo tarpu globalizacija reprezentuoja naują pasaulio suvokimą, kuris skiria dabartį nuo kolonializmo ir dekolonizacijos⁹. Moderniame, globaliame pasaulyje jau tapo įprasta, kad valstybės ir jų gyventojai nuolat maišosi tarpusavyje, nuolat bendradarbiaudami, keisdami patirtimi bei perimdami vieni kitų kultūrą bei tradicijas. Tai, kartu su tarptautiniu bendradarbiavimu bei prekyba, organizacijomis, vienijančiomis skirtingas pasaulio valstybes, neišvengiamai keičia pačias valstybes, ne tik kaip tarptautinės politikos dalyves, bet ir kaip atskirus vienetų, sudarytus iš skirtingų bendruomenių, kurių

⁶ Arif Dirlik, „Rethinking Colonialism: Globalization, Postcolonialism, And The Nation“, *Interventions*, 4(3), (2002), p. 443

⁷ Sumie Okazaki, E. J. R. David, Nancy Abelman, *Colonialism and Psychology of Culture*, 2(1), (2008), p. 92-93

⁸ Anshuman Prasad, „The Gaze of the Other: Postcolonial Theory and Organizational Analysis“. *Postcolonial Theory and Organizational Analysis*, (2003), p.5-6

⁹ Dirlik, p.429

kiekviena turi savo tapatybę. Tad tapatybė valstybėms nuolat bendradarbiaujant tarpusavyje bei vis labiau saistant vieną valstybę su kita, neišvengiamai yra paveikiama kitų kultūrų patirčių ar tradicijų. Jei globalizacija apima valstybių, vaizdų ir idėjų deterritorializaciją bei žmonių judėjimą, susiformuoja naujas požiūris į nacionalinę tapatybę¹⁰. Taip homogeniškų tautų nariai ne tik maišosi tarpusavyje ar bando integruotis kitose bendruomenėse, bet ir keičiasi savo kultūra, papročiais ar tradicijomis, darydami įtaką tautinei tapatybei. Nors tai gali atrodyti kaip rimtas iššūkis homogeniškoms tapatybėms moderniam pasaulyje, prancūzų filosofas Pierre Manent teigia, kad nepaisant žmonių ir idėjų judumo, tautinės bendruomenės yra per daug glaudžiai susietos, kad jas paveiktų globalizacija. Anot jo, kad ir kokio dydžio būtų žmonių bendrijos, kokiomis savybėmis jos pasižymėtų, jos yra tankios, uždaros, sunkiai prieinamos, kiekviena savaip žiūri į ateitį, ir taip glaudžiai susieja savo narius, kad net ir labai palengvinančių šiuolaikinį gyvenimą priemonių ir galimybių mėgautis tokiais pat malonumais nepakanka, kad jos iš tikrųjų gyventų kartu¹¹. Tai leidžia daryti prielaidą, kad net ir valstybėms vis dažniau susiduriant su kitomis kultūromis ir integruojant jas į savo kasdienybę, tautinė tapatybė vis dar nepraranda savo svarbos bei išlieka vienijančiu veiksmu.

Nesunku pastebėti, kad Lietuvos istorija taip pat yra neatsiejama ir nuo kolonizacijos patirties, ir nuo sąveikos su globaliu pasauliu. Taip pat, galima teigti, kad net ir šiandienos Lietuvos visuomenė yra pakankamai homogeniška, vienijama etninės kilmės, bendros istorinės patirties, kultūros ir tradicijų. Bendra istorinė praeitis, neretai skaudi, neišvengiamai prisidėjo prie tautinės tapatybės formavimo. Sovietinė okupacija, trukusi 50 metų, paveikė visas gyvenimo sritis ir kolektyvinę tapatybę. Neretai teigiama, kad sovietinė okupacija gali būti prilyginama kolonializmui. Okupacija yra trumpalaikis terminas, ilguoju laikotarpiu, jei okupantai įsikuria šalyje, o jų ideologija pradeda paveikti okupuotą šalį, ekonominis, kultūrinis ir socialinis gyvenimas yra kolonizuojamas¹². Be to, teigiama, kad Rusija savo kolonialistinę politiką vykdė prisidengdama tautų brolybės ir socialinio progreso sąvokomis¹³. Tokios okupantų naudojamos sąvokos bei dalyvavimas viešajame valstybės gyvenime neišvengiamai turėjo įtakos ir pačiai lietuviškai tapatybei. Tai leidžia teigti, kad lietuvišką identitetą galima analizuoti postkolonializmo kontekste, siekiant suvokti kaip kolonijinę patirtis ir išsilaisvinimas iš jos paveikė tapatybę. Visgi, pastebima, kad buvusių SSRS valstybių patirtis su kolonializmu yra kitokia nei kitų

¹⁰ Elfie Rembold, Peter Carrier, p. 365

¹¹ Pierre Manent, *Demokratija be tautų: apie savivaldos pabaigą Europoje*, (Vilnius: Versus Aureus, 2008), p. 34

¹² Epp Annus, „The conditions of Soviet colonialism.“, *Interlitteraria* 16.2 (2011), p.445

¹³ Nargiz Naghiyeva, „Post-Soviet Colonialism and Postcolonialism: A Controversial Discourse.“, *Path of Science* 11.3 (2025), p. 5005

buvusių kolonijų. Įprastai kolonializmas siejamas su Afrikos ar Azijos valstybėmis, o postkolonialistai išskiria tapatybinę „Aš“ / „Mes“ ir „Kitas“ / „Kiti“ skirtį, kuriai būdingas neigiamas „Kito“ / „Kitų“ apibrėžimas, per kurį diskurse apibrėžiantysis atsiskleidžiama teigiamai. Visgi, Sovietų Sąjungos vykdyta politika turėjo atvirkštinį rezultatą. Nors oficialus diskursas ir propaganda nevengė šios tapatybinės skirties, išaukštinančios SSRS ir parodančios Vakarų pasaulio ydas, galima abejojti, kad toks diskursas sėkmingai galėjo paveikti gyventojus. Pastebima, kad sovietų kolonializmas veikė atvirkščiai, iš tiesų sukurdamas įsivaizduojamą „Kitą“, tai yra fantastinį Vakarų pasaulį, kupiną laimės ir laisvą nuo okupanto įtakos. Taip Vakarai, oficialiame diskurse vaizduojami kaip priešingybė gėriui ir jo kupinai SSRS, iš tiesų buvo suvokiami kaip siekiamybė¹⁴. Tai leidžia daryti prielaidą, kad okupacija, būdama skaudžia istorijos dalimi bei skatinusi priešintis, ne tik galėjo prie lietuviškos tapatybės pridėti išsilaisvinimo elementą, bet net ir gyvenant okupacijoje, skatinti tautą nesitapatinti su primesta kultūra bei stengtis išsaugoti savitą identitetą ir kitokią, ne okupanto primestą santykį su Vakarų valstybėmis.

Be to, svarbu atsižvelgti ne tik į pačią okupaciją, bet ir išsilaisvinimą iš jos. Atgimimas ir lietuviškumo, kultūros bei tradicijų sustiprėjimas vaduojantis iš okupacijos taip pat yra svarbus lietuviškumo elementas. Pavyzdžiui, Vytauto Jaručio teigimu, ant Gedimino bokšto iškelta trispalvė, atgauta Vilniaus arkikatedra, liaudiškos dainos ir religinės giesmės ginant Seimo rūmus ir televizijos bokštą liudijo pirmiausia tautiškumo, tautinės savimonės atgimimą žmonių sąmonėje. Baltijos kelio akcija parodė pasauliui, jog XX a. pabaigoje tautos gali būti homogeniškos, nacionalizmas gali suvaidinti „tautos statybos“ vaidmenį lygiai taip pat sėkmingai, kaip XX a. pradžioje¹⁵. Tai polemizuoja su teiginiu, kad pasaulio politikos restruktūrizavimas 1990 metais, pasižymėjęs globalizacija, transnacionaline ekonomine veikla, globalia komunikacija ir socialiniais judėjimais, turėjo sukurti globalią pilietinę visuomenę¹⁶. Nors Lietuva ir kitos tuo pačiu metu Nepriklausomybę atgavusios šalys išties tapo tarptautinės bendruomenės narėmis, jos siekė ne tik prisitaikyti globaliame pasaulyje, bet ir išlaikyti savitą identitetą ir kultūrą. Okupacijos metais varžomi tautiniai elementai, tradicijos ir papročiai, atgimimo metu galėjo suklestėti ir tapti kertiniais lietuviškos tapatybės bruožais. Tai leidžia daryti prielaidą, kad išsilaisvinimo motyvas gali būti svarbus lietuviškos tapatybės dėmuo. Be to, nepaisant

¹⁴ Epp Annus, p. 449

¹⁵ Vytautas Jarutis, „Kultūros paveldas, tautinė valstybė ir globalizacija: tarpusavio ryšiai ir įtakos.“, *Politologija* 3 (2011), p. 89

¹⁶ Peter Marden, „Geographies of dissent: globalization, identity and the nation“, *Political Geography*, volume 16, issue 1, (1998), p. 38

globalizacijos ir pokyčių tarptautinėje bendruomenėje, Lietuva ir kitos Rytų Europos valstybės net ir šiandien sugebėjo išlikti homogeniškomis, daugiausiai etninėmis tautomis.

Be to, lietuviška tapatybė nuolat kito ir atgavus nepriklausomybę. Noras išsivaduoti iš sovietinio palikimo bei integruotis į vakarietišką pasaulį, tapimas tarptautinių organizacijų nare, leidžia daryti prielaidą, kad santvarkos ir visų gyvenimo sričių pokyčiai atkūrus nepriklausomybę turėjo daryti įtaką lietuviškai tapatybei. Taip pat tai iškelia klausimą, kaip modernybė ir globalizacija paveikė tapatybės raidą, bei kokius jos naratyvus galima rasti šiuolaikinėje Lietuvoje. Aidos Savickos teigimu, šiuolaikinėje lietuviškoje tapatybėje yra matomas kismo poreikis – negalima vaikščioti su klumpėmis ir šokti vien tik tautinius šokius¹⁷. Tad tokių svarbių tautos identiteto bruožų, kaip išsilaisvinimas iš priespaudos, papročiai bei religija kontekste, galima daryti prielaidą, kad ir šiuolaikinėje Lietuvoje vyrauja natūralus, nuolatinis tapatybės kismas, neatsiejamas nuo buvimo globalaus pasaulio dalimi. Taigi, per atgautos nepriklausomybės laikotarpį Lietuva itin greit išgyveno kardinalią transformaciją, apėmusią du transformacinius lūžius, kurie neišvengiamai paveikė tapatybę. Tokiame skirtingų istorinių lūžių susidūrimo, akivaizdu, kad lietuviška tapatybė vos per pora dešimtmečių išgyveno ne vieną kismą. Būtent todėl kyla klausimas, kokia yra ta „progresyvi jauna Lietuva“¹⁸?

Akivaizdu, kad šiuolaikinė lietuviška tapatybė nebėra vien tik klumpės ar žemdirbio tapatybė. Vienas iš šiuolaikinę lietuvišką tapatybę apibrėžiančių simbolių yra Vakarai. Noras tapatintis su Vakariais bei būti jų dalimi nėra naujiena lietuviškoje tapatybėje. Dar Palemono mitas teigė, kad lietuviai yra kilę iš romėnų. Nors šiuolaikinėje lietuviškoje tapatybėje nebebandoma kildinti savęs iš romėnų ar kitų Vakarų valstybių, akivaizdu, kad europietiško ar vakarietiško siekis niekur nedingo. Be to, šis siekis neretai yra suprantamas ne kaip noras įsitvirtinti kaip šiuolaikinių Vakarų dalis, bet ir grįžti į Vakarų visuomenę bei susigrąžinti kažką, kas prarasta. Anot Nerijos Putinaitės, dar prieš atkuriant nepriklausomybę deklaruotas „grįžimo į Europą“ tikslas¹⁹. Kita vertus, pastebima, kad ypač ankstesniuose oficialiuose Sąjūdžio dokumentuose žodžio „Europa“ nebuvo, nors viešajame diskurse nebuvo vengiama teigti, kad Lietuva yra Europos centras²⁰. Jau atkūrus nepriklausomybę, noras tapti

¹⁷ Margarita Sargautytė, „Lietuviškoji tapatybė: kodėl jos vis ieškome ir kodėl mums tokia svarbi lietuvių kalba?“, 15min, (2021), žiūrėta 2025m. birželio 14d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/lietuviskoji-tapatybe-kodel-jos-vis-ieskome-ir-kodel-mums-tokia-svarbi-lietuviu-kalba-56-1466382>

¹⁸ FC Baseball, „Jauna Lietuva“, (2024), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=6z5XRHJiyXM>

¹⁹ Putinaitė, p. 78

²⁰ Liudas Mažylis, „Lithuania's European identity during the post-soviet period“, in *Lithuanian and Belarusian national identity in the context of European integration*, Steven M. Hoffman, Renee Buhr (ed.), (Kauņas: Vytautas Magnus University, 2013), p. 126

Vakarų bendruomenės dalimi deklaruotas gerokai atviriau ir buvo neatsiejamas ne tik nuo politinių įsipareigojimų bei siekio tapti tarptautinių organizacijų dalimi, bet ir nuo diskurso viešojoje erdvėje bei politikoje. Grįžimas į Europą buvo apibrėžiamas kaip tikslas, pasitelkiant skirtingas metaforas, pavyzdžiui, „judėti į priekį“ ar „tempti (Lietuvą) į Europą“, taip pabrėžiant, kad tai nėra įprastos ar jau Lietuvai būdingos duotybės, tad tai reikalauja pastangų²¹. Politiniame lauke grįžimo į Vakarus tikslas buvo įgyvendintas Lietuvai tapus Europos Sąjungos ir NATO nare. Lietuviškosios dabartinės tapatybės lūžiu – nors tai ir buvo ne tiek įvykis, kiek procesas – gali būti laikomi 2004-ieji metai, Lietuvos įstojimas į Europos Sąjungą (ES)²². Taigi, Lietuvai tapus pilnateise Vakarų bendruomenės nare bei įtvirtinus savo buvimą jų dalimi per priklausymą tarptautinėms organizacijoms, galima daryti prielaidą, kad Lietuva, kaip valstybė pasiekė pagrindinį savo kaip atkurtos valstybės politinį tikslą. Lietuva niekada anksčiau nebuvo tiek priartėjusi prie Europos kaip šiuo metu²³. Visgi, akivaizdu, kad šie svarbūs politiniai pasiekimai yra politinės dienotvarkės dalis, tad yra aktualu įsigilinti, kaip ir koku mastu tai galėjo paveikti lietuvišką tapatybę bei kaip joje per visą nepriklausomybės laikotarpį atsiskleidė kardinalūs ne tik valstybės, bet ir kasdienio gyvenimo pokyčiai.

Būtent todėl, šiuo darbu siekiama įsigilinti į lietuviškos tapatybės naratyvus, siekiant suvokti kaip tokie universalūs atskaitos taškai, kaip nepriklausomybės atgavimas ir tapimas tarptautinių organizacijų nare, laikant tai politinės transformacijos lūžiais, galėjo paveikti lietuvišką tapatybę. Be to, darbe bus siekiama išsigryninti, kaip šiuolaikinėje lietuviškoje tapatybėje susikerta dekolonizacija ir globalizacija, kaip procesai apibūdinantys valstybės raidą per pastaruosius pora dešimtmečių.

Magistro darbe bus remiamasi postkolonializmo ir globalizacijos teorijomis. Postkolonializmas bus naudojamas, siekiant apibrėžti, kaip patirtis gyvenant kolonialistinėje santvarkoje ir išsilaisvinimas iš jos paveikia tapatybę. Tuo tarpu globalizacijos teorija bus naudojama gilinantį į šiuolaikinę tapatybę, siekiant apibrėžti, kokie tapatybės naratyvai yra būdingi modernioms visuomenėms, susiduriančioms su globalizacija ir buvimu tarptautinėje bendruomenėje bei kaip ši tautinės valstybės ir globalios visuomenės sąveika gali paveikti egzistuojančią tapatybę bei kokius papildomus elementus jai suteikia.

Norint suvokti, kaip šie du lūžiai transformavo lietuvišką tapatybę, atvejo analizei pasirinktos lietuviškos dainos, išleistos po 1990 metų, siekiant išanalizuoti kaip teorijoje išgryninti postkolonializmo ir globalizacijos tapatybių elementai pasireiškia lietuviškoje kultūroje, būtent muzikoje. Darbe pasirinkta

²¹ Ibid., p. 126

²² Putnaitė, p. 7

²³ Ibid, p. 78

kultūros, būtent po nepriklausomybės atgavimo išleistų dainų analizė, siekiant geriau įsigilinti ne į oficialų valstybės diskursą ar poziciją, bet atskleisti tapatybę, kuri yra atspindima meno kūrinuose ir neretai pasiekia gerokai platesnę auditoriją nei oficialus politinis diskursas. Kartoms, gimusioms po Antrojo pasaulinio karo, populiarūs muzikos žanrai, kaip rokas ar pankrokas, gali būti tokia pat svarbi nacionalinio ar vietinio identiteto dalis kaip ir tradiciniai bruožai, pavyzdžiui, nacionaliniai ženklai, maistas ar sportas²⁴. Didėjant vartotojiškumui kasdieniame gyvenime, gyvenimo būdas, muzika ar mada tapo svarbiomis tapatybės ir priklausymo išraiškomis²⁵. Be to, muzika vaidina svarbų vaidmenį ne tik pripažįstant ar atkuriant tautinės bendruomenės tapatybę, bet taip pat muzika ir kontekstas, kuriame ji kuriama, gali padėti kurti galimybes peržengti etnines, kultūrines ir teritorines sienas²⁶.

Magistro darbe bus analizuojama lietuviška muzika, išleista po nepriklausomybės atkūrimo. Atrinkus dainas, atliepiančias teorines postkolonializmo ir globalizacijos prieigas, bus siekiama įsigilinti į tai, kaip šios teorijos veikia lietuviškos muzikos kūrinuose ir kokie tapatybės naratyvai yra atskleidžiami. Tad darbo analizės dalyje, pasitelkiant diskurso analizės metodą, bus siekiama atskleisti kaip lietuviška tapatybė sąveikauja su globalizacijos bei išsilaisvinimo naratyvais bei bandoma suprasti, kokį vaidmenį jie atlieka identiteto kisme. Taip šiame darbe yra siekiama atskleisti atkurtos Lietuvos tapatybę bei įsigilinti į tai, kaip joje veikia postkolonializmo ir globalizacijos sukelti transformaciniai lūžiai.

Aptariant magistro darbo naujumą ir aktualumą, reikia atsižvelgti į tai, kad darbe pasirinkta analizuoti muzikiniai tekstai, siekiant suvokti, kaip lietuviškos tapatybės naratyvai yra atskleidžiami populiariojoje kultūroje. Be to, darbe nagrinėjama tapatybė, kuri nėra statiška, o yra nuolat kintanti ir transformuojama. Nors tapatybė išgyvena nuolatinį kismą, mokslinėje literatūroje šiuolaikinė lietuviška tapatybė jau yra nagrinėta²⁷. Visgi, galima pastebėti, kad tapatybės diskurso tema muzikoje yra mažai nagrinėta, dažniausiai aktualizuojama muzikologijoje, gilinantis į šiuolaikinės Lietuvos kompozitorius bei jų kūrybą iš muzikinės perspektyvos²⁸. Būtent tai leidžia pastebėti, kad šiuolaikinės lietuviškos tapatybės tema yra aktuali ir dėl jos nuolatinio kismo, ir dėl pasirinktos muzikinių tekstų analizės.

²⁴ Rolf Lidskog, „The role of music in ethnic identity formation in diaspora: A research review.“, *International Social Science Journal* 66.219-220 (2016), p. 32

²⁵ Ibid., p.32

²⁶ Ibid., p.32

²⁷ Putinaitė; Irena Štutiniene, „Socialinė atmintis ir šiuolaikinė lietuvių tautinė tapatybė“, iš V. Čiubrinskas, *Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos*, (Vilnius, Lietuvos istorijos institutas: 2008)

²⁸ Jūratė Landsbergytė, „Istorinis kontekstas naujausioje lietuvių muzikoje. Aktualiosios įtampas“, *Menotyra* 28.1–2 (2021): 93–110; Daiva Tamošaitytė, „Lietuviškumo metamorfozės šiuolaikinių kompozitorių audiovizualinėje kūryboje“, iš Rita

Tad magistro darbo tikslas yra išanalizuoti šiuolaikinės lietuviškos muzikos diskursą ir parodyti dainose glūdinčias intersubjektyvias reikšmes, kalbančias apie šiuolaikinę lietuvišką tapatybę postkolonializmo ir globalizacijos teorijų kontekste, bei suvokti, kaip šių transformacinių lūžių kontekste yra atskleidžiama šiuolaikinė lietuviška tapatybė.

Formuluojami tokie darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti postkolonializmo ir globalizacijos teorines prieigas, bei įsigilinti į šių teorijų nuostatas, atskleidžiančias kaip šiose teorijose yra suvokiama tapatybė.
2. Remiantis teorinėmis postkolonializmo ir globalizacijos nuostatomis, suformuluoti diskurso analizės metodologines nuostatas, kurios apimtų teorijos pritaikymą empirinėje analizėje.
3. Remiantis teorinėmis ir metodologinėmis nuostatomis, išanalizuoti lietuviškos dainoms būdingą diskursą ir įsigilinti į tai, kaip jame atskleidžiama lietuviška tapatybė bei kaip muzikoje randami tapatybės naratyvai koreliuoja su teorinėje prieigoje išgrynintais tapatybės elementais.
4. Atskleisti, kaip postkolonializmo ir globalizacijos transformacinių lūžių kontekste yra suvokiama lietuviška tapatybė.

1. Postkolonializmas

Postkolonializmas kaip teorija, susiformavo pavergtoms valstybėms vaduojantis iš priespaudos bei siekiant save įtvirtinti tarptautinėje politikoje kaip pilnateises jos dalyves. Ši teorija analizuoja postkolonialistinių valstybių patirtis, jų santykį su likusiu pasauliu bei kritiškai vertina nusistovėjusias tiesas bei hierarchines struktūras, įtvirtinamas diskurso pagalba²⁹. Tokios tiesos ir viešas diskursas yra įsitvirtinęs per ilgą priespaudos laikotarpį, todėl valstybėms net ir išsilaisvinus iš priespaudos, nėra lengva iškart pakeisti diskursą, kurį siekė įtvirtinti okupantai, savu, unikaliu diskursu bei pačioms apibrėžti save ir savo tapatumą. Būtent todėl, yra svarbu įsigilinti ne tik postkolonializmo teorijos prielaidas, bet ir į šios teorijos santykį su tapatybėmis, siekiant suprasti, kaip išsilaisvinusios valstybės sąveikauja su kolonizatorių primesta tapatybe bei stengiasi įtvirtinti savąją.

Repšienė, *Lietuvių tautos tapatybė: tarp realybės ir utopijos*, (Vilnius, Kultūros, filosofijos ir meno institutas:2007), p. 151-170

²⁹Peter Phipps. „Postcolonialism and Security: Fractured Empires“. Iš A. Warren (Ed.), *Global Security in an Age of Crisis*, (Edinburgh University Press, 2023), p.131.

1.1. Postkolonializmas ir „Aš“ / „Mes“, „Kitas“ / „Kiti“

Postkolonializmo teorija yra neatsiejama nuo binarinės „Aš“ / „Mes“ ir „Kitas“ / „Kiti“ opozicijos³⁰. Ši opozicinė logika atskleidžia kolonialistinių ir kolonizuotų valstybių tarpusavio santykį ir tai, kaip šis santykis atskleidžiamas diskurse. Kolonizuotos valstybės priespaudos laikotarpiu negalėjo pačios kurti ir įtvirtinti savo tapatybės apibrėžimo, kadangi tai už jas darydavo jas okupavusios valstybės. Dažniausiai tai būdavo daroma pasitelkiant „Aš“ / „Mes“ ir „Kitas“ / „Kiti“ tapatybinę skirtį, kurioje dažniausiai Vakarų valstybės apibrėždavo save teigiamai bei pozityviai, o „Kitas“ / „Kiti“, būdavo pateikiama kaip neigiama priešingybė, per kurią dar labiau atsiskleisdavo skirtumai tarp Vakarų ir ne Vakarų pasaulio valstybių. Toks pasisavinimas vykdavo per binarines opozicijas, įtvirtinančiais aiškias tapatybės skirtis, tokias kaip „Aš“ / „Mes“ ir „Kitas“ / „Kiti“, „Kolonizatorius“ / „Kolonizuotas“, „Apibrėžiantysis“ / „Apibrėžtasis“³¹. Būtent dėl to, diskurse aiškiai atsiskleisdavo skirtumas tarp kalbėtojo, turinčio visą galią, ir to, apie kurį yra kalbama. Tokios dichotomijos gali būti prilyginamos tokioms priešingybėms, kaip juoda / balta arba kaip gėris / blogis, kur pusė, su kuria tapatinamasi, yra natūrali ir pozityvi, o skirtumas tarp jos ir kito, yra savaime suprantamas³². Tai, kad Vakarų valstybės apibūdindavo ne tik pačios save, bet ir kitus, anot postkolonialistų, irgi yra netiesioginė epistemologinio imperializmo forma, pasireiškianti istorijoje bei politikoje³³. Būtent todėl, postkolonializmo teoretikai siekia, kad dekolonizuotos bendruomenės ne tik turėtų savo tapatybę, bet ir pasitelkdamos kalbos konstravimą, galėtų save apibrėžti politikoje, kultūroje ar literatūroje³⁴. Toks troškimas pasižymi siekiu įgalinti valstybes bei skatinti jas turėti savitą kultūrą, tradicijas bei palikimą, kuris būtų išreiškiamas pasitelkiant pačios bendruomenės kuriamą diskursą.

1.2. Postkolonializmas ir savasties autentiškumas / tapatybės svetimumas

Kolonialistinė patirtis neišvengiamai paveikia bendruomenės tapatybę, kadangi priespauda dažniausiai apima ne tik fizinę valstybės okupaciją, bet ir įsikišimą į šalies kultūrinį gyvenimą. Kolonializmas yra viena iš gryniausių kultūrinio naikinimo formų, nes kolonizuotų savęs įvaizdis yra

³⁰ Peggy Ochoa, „The historical moments of postcolonial writing: Beyond colonialism's binary“, *Tulsa Studies in Women's Literature* 15.2, (1996), p. 221

³¹ *Ibid.*, p. 221

³² Kate Manzo, „Critical humanism: Postcolonialism and postmodern ethics“, *Alternatives* 22.3, (1997) p. 387

³³ Roxanne Lynn Doty, „Imperial encounters“, *Borderlines*, 5. (University of Minnesota Press: Minnesota, London, 1996), p. 139

³⁴ Simon During, „Postmodernism and Postcolonialism Today“, *Textual Practice* 1 (1), (1987), p. 43.

nuolat naikinamas³⁵. Galima pastebėti, kad spaudos metu yra susiduriama ne tik su nuolatinio kultūros naikinimu, bet ir bandymu primesti svetimą okupanto kultūrą. Būtent todėl, okupacijos metu išsaugoti savitą tapatybę yra iššūkis, kadangi ji ne tik yra naikinama, bet ir maišosi su kolonistų primesta tapatybe. Tai leidžia teigti, kad šiuolaikinis kolonializmas paliko savo pėdsaką dabartyje ir ateityje, formuodamas tiek kolonizuotojų, tiek kolonistų istorines trajektorijas³⁶. Toks istorinis persipynimas, kai viena kultūra susiduria su kita, paveikia bendruomenę ne tik spaudos laikotarpiu, bet ir išsilaisvinus iš jos. Todėl sugebėjimas neigiamos kolonialistinės patirties kontekste išlaikyti savitą tapatybę bei neleisti kultūrai būti sunaikintai gali sukurti tik dar tvirtesnę ir homogeniškesnę bendruomenę. Be to, išsilaisvinusios bendruomenės turi ne tik apibrėžti save pačios, bet ir reflektuoti kolonialistines patirtis ir savo santykį su jomis. Tad mažumos perspektyva nėra tik neigiami psichologiniai spaudos padariniai, ji taip pat atskleidžia, kad siekis išlaikyti teigiamą socialinę tapatybę nepaisant sisteminės spaudos, gali turėti teigiamų transformacinių pasekmių³⁷.

Be to, tapatybė yra ne tik paveikiama pačios spaudos, bet ir niekur nedingsta iš jos išsilaisvinus. Kultūrinės ir politinės tapatybės, susiformavusios praeities kolonializmo kontekste, šiandien gali veikti ne tik kaip spaudos priminimas, o dažniau jos sudaro pagrindą šiuolaikinio savęs identifikavimo būdams³⁸. Būtent todėl itin svarbu, kaip išsilaisvinus formuojama tapatybė. Iširus kolonijoms svarbu, kad kultūros politika galėtų daryti įtaką diskursui, apibrėžiančiam nacionalinį identitetą³⁹. Tad valstybėms atkūrus nepriklausomybę turi būti svarbu ne tik politinė ar ekonominė transformacija, bet ir tai, kaip bendruomenė įgalinama suvokti ir apibrėžti save pati, be kito primestos tapatybės. Kultūrinėje politikoje klausimas „kas / kam“ reiškia bandymą nustatyti, kieno rankose yra teisė sakyti, kas yra tam tikri žmonės. Iš esmės, postkolonialistinės visuomenės siekia susigrąžinti balsą pasakant savo istorijas bei kurti savo kultūrinį savitumą, o ne būti apibrėžti kaip „kiti“ kieno nors kito⁴⁰. Būtent todėl kultūrinė tapatybė suvaidino kritinę rolę postkolonialistiniame pasaulyje ir iki šiol yra galinga bei kūrybinga jėga, reprezentuojant postkolonialistines visuomenes⁴¹.

³⁵ Kevin V. Mulcahy, „Combating coloniality: the cultural policy of post-colonialism“, *International Journal of Cultural Policy*, (2015), p. 1

³⁶ Dirlik, p. 429

³⁷ Sumie Okazaki, E. J. R. David, Nancy Abelmann, *Colonialism and Psychology of Culture*, 2(1), (2008), p. 93

³⁸ Dirlik, p. 429

³⁹ Kevin V. Mulcahy, p. 2

⁴⁰ Ibid, p. 2-3

⁴¹ Stuart Hall, „Cultural Identity and Diaspora“, J. Rutherford (Ed.), *Identity: Community, Culture, Difference*, (London: Lawrence & Wishart, 1990), p. 223

Be to, net ir išsilaisvinus iš priespaudos ir turint teisę pačiam save apibrėžti, tapatybės formavimo procesas nebūna baigiamas. Tapatybė niekada nėra duota a priori bei nebūna galutiniu produktu, tai nuolatinis problematiškas procesas⁴². Tad tapatybė apima ne tik praeitį ar kolonializmo sukeltos priespaudos reflektavimą, bet ir nuolatinį santykį su besikeičiančiu pasauliu. Tad, vietoj to, kad tapatybę laikytume jau įvykusiū faktū, kuris pasireiškia naujomis kultūrinėmis praktikomis, turėtume ją laikyti kūrinium, kuris niekada nebus baigtas, visada yra kūrimo procese ir kuriamas viduje, o ne išorėje⁴³. Visgi, šis tapatybės kūrimo procesas šiandienos pasaulyje nėra vien tik apie dabarties įvykius ir patirtis. Šiuolaikinė tapatybė yra neatsiejama ir nuo kintančio santykio su praeitimi. Praeitis ir toliau veikia dabartyje, ji ir toliau konstruojama per atmintį, fantaziją, pasakojimą bei mitą, tad kultūrinė tapatybė ir toliau yra kuriama per istoriją ir kultūros diskursą⁴⁴.

Būtent todėl, galima teigti, kad postkolonialistams tapatybėje yra svarbu ne tik išsilaisvinimo naratyvai, bet ir kaip tautinėje tapatybėje vėl atsispindi tautos papročiai, mitai ar legendos, kuriuos kolonialistinis režimas stengėsi apriboti, bei tai, kaip išsilaisvinusi valstybė siekia įgalinti savitą, unikalią tapatybę ir kaip ji sąveikauja su likusiu pasauliu.

1.3. Postkolonializmas ir laisvė / vergovė

Tautų, kovojusių už savo laisvę ir galimybę pačioms tvarkytis savo valstybėmis, svarbiausias politinis tikslas būdavo pasiekiamas paskelbus nepriklausomybę. Visgi, nepriklausomybės paskelbimas reikšdavo ne tik išsilaisvinimą, bet ir tai, kad išėjus kolonizatoriams, tautinei bendruomenei pačiai reikės perimti valdžią bei užtikrinti veikiančią valstybės aparatą. Dekolonizacija nesibaigia su oficialiu nepriklausomybės paskelbimu, nes naujajai tautai reikia nuoseklios politinės ideologijos, kuri tarnaus tautos interesams⁴⁵. Tokia nuosekli politinė ideologija yra neatsiejama ne tik nuo tautos galimybės patiems išsirinkti savo atstovus, bet ir nuo tautos sugebėjimo apibrėžti ne tik savo interesus, bet ir save pačius, kaip homogenišką bendruomenę, vienijamą ne tik bendros praeities, bet ir bendrų siekių bei interesų.

Be to, laisvė nėra tik politinė laisvė, įgaunama tada, kai tauta gauna galimybę rinkti savo atstovus ir dalyvauti valstybės valdyme. Be politinės laisvės, išsilaisvinimas yra neatsiejamas ir nuo individo

⁴² Homi K. Bhabha, *The Location of Culture*. (Routledge, 1994), p. 51

⁴³ Stuart Hall., p. 222

⁴⁴ Ibid., p. 226

⁴⁵ SA Thameemul Ansari, „Freedom and Postcolonial Reality: A Critical Reading of the Writings of HB Stowe and Toni Morrison.“, *SMART MOVES JOURNAL IJELLH 2.1*, (2014), p. 215

laisvės. Žmogaus laisvė yra nepasiekiamo be tapatybės dekolonizacijos⁴⁶. Tapatybės dekolonizacijos poreikis įrodo, kad kolonizacija vyksta ne tik apčiuopiamame fiziniame pasaulyje, bet ir piliečių sąmonėje. Per ilgą priespaudos laikotarpį, įsitvirtinęs agresoriaus diskursas neišvengiamai paveikia ir tapatybę, tad pasiekus politinę laisvę, būtina išsilaisvinti ir nuo primestos tapatybės. Tad visiškas išsilaisvinimas yra pasiekiamas tik tada, kai kolonizuotos visuomenės ne tik perkuria savo tapatybes pačios, bet ir visiškai atsikrato tų tapatybių, kurios buvo primestos kolonizatoriaus⁴⁷. Be to, išsilaisvinimas nuo primestos tapatybės reiškia ne tik savitos tapatybės aktualizavimą, bet ir tai, kad kolonialistinė patirtis neišvengiamai tampa tapatybės dalimi, tad santykio su ja kūrimas yra ilgalaikis procesas, apimantis skaudžių patirčių reflektavimą.

2. Globalizacija

Technologijų ir mokslo raida, tarptautinių organizacijų kūrimasis nulėmė, kad šiuolaikiniame pasaulyje išlaikyti tik savitą, uždarą tapatybę yra neįmanoma. Visos sąveikos su išoriniu pasauliu prisideda prie nacionalinės tapatybės ir santykių tarp skirtingų įsivaizduojamų bendruomenių formavimo bei kismo⁴⁸. Būtent todėl, valstybių tarpusavio bendradarbiavimas neišvengiamai keičia ne tik mūsų supratimą apie supantį pasaulį, bet ir leidžia perimti patirtis, tradicijas, įsigalėjusias kitose valstybėse, taip keičiant ir savo pačių tapatybę bei papildant ją globalaus pasaulio naratyvais. Tad globalizacijos teorija, apimanti ne tik politinius procesus, bet ir šiandienos pasaulio technologinį bei mokslinį kismą, atskleidžia nacionalinių tapatybių ir globalizacijos binarines prieštaras, parodančias neretai komplikotą globalaus pasaulio ir homogeniškos tautinės bendruomenės santykį.

2.1. Globalus ir lokalus pasaulis

Ilgus šimtmečius žmonių, gyvenančių skirtingose šalyse bendravimą apsunkindavo atstumas, todėl neretai žmonės palaikydavo artimus ryšius tik su lokalia bendruomene. Visgi, šiandien gyvename pasaulyje, kuriame dėl pažangos, erdvė pasidarė gerokai mažesnė, ir joje lengvai galima pasiekti informaciją bei žmones, nepaisant jų fizinės buvimo vietos. Būtent todėl, galima pastebėti, kad globaliame pasaulyje nebelieka aiškių teritorinių ribų. Globalizacija niveliuoja kultūrinius skirtumus ir

⁴⁶ Kate Manzo, p. 401

⁴⁷ Ibid, p. 400

⁴⁸ Gal Ariely, „Globalization, immigration and national identity: How the level of globalization affects the relations between nationalism, constructive patriotism and attitudes toward immigrants?“, *Group Processes & Intergroup Relations*, 15(4), p. 540

verčia pasaulį globaliu kaimu⁴⁹. Toks erdvės pokytis, nevaržomas valstybių sienų, keičia ir erdvės suvokimą. Tad globalizacija atskleidžia ir conceptualinį pokytį, kai žmonės pasaulį ima suvokti kaip vieningą vietą, taip darydami svarbią įtaką socialinėms tapatybėms⁵⁰. Akivaizdu, kad žmonių nevaržant atstumams, jie patys ir jų tapatybės pradeda susidurti ne tik su vietine ar šalies bendruomene, bet ir su visiškai kitomis kultūromis bei tapatybėmis bei perimti jų patirtis.

Populiariosios kultūros ar apskritai kitų šalių tradicijų ar papročių perėmimas leidžia daryti prielaidą, kad globalizacijos laikais individas gali labiau save sieti ne su tautine bendruomene, o su kitomis bendruomenėmis, kurios jam gali būti artimesnės pagal pomėgius ar gyvenimo būdą, bei būti visai ne lokalias. Tad individas gali tapatintis ne tik su pažįstama vietine kultūra, kuri yra vienijama papročių, tradicijų ar istorinės patirties, bet jaustis gerokai artimesniu bendruomenei, nevaržomai jokių sienų. Tapatumas tampa individualaus pasirinkimo reikalu, jo ribos gali būti konstruojamos nuo socialinio vaidmens iki savęs priskyrimo subkultūros, regiono, valstybės, žemyno, pasaulio piliečio lygmenims⁵¹. Visgi, savęs priskyrimas pagal subkultūrą ar pomėgius netrukdo kartu turėti ir tautinę tapatybę. Tuo tarpu savęs priskyrimas regionui ar žemynui, ar savęs laikymas pasaulio piliečiu, tikėtina, kad gali pakeisti požiūrį į tautinės tapatybės vienijamas homogeniškas bendruomenes. Visgi, Peter Marden teigimu, tik ateityje pamatysime ar tokios globalios bendruomenės bus pajėgios sukurti naujas tapatybes⁵².

Prie tokių globalių bendruomenių kūrimo prisideda ir niekur nedingusi Vakarų pasaulio hegemonija. Globaliame pasaulyje įtakos vis dar nepraranda vakarietiška kultūra, kuri neretai perimama ir likusiose pasaulio dalyse. Pavyzdžiui, tautinės tapatybės kontekste europietiškumas identifikuojamas kaip specifinis simbolis, per kurį apibrėžiamas tapatybės pavidalas ir ribos. Europa gali pasirodyti kaip „jie“, naikinantys „mus“; kaip „jie“, kuriais „mes“ siekiame tapti; kaip „jie“ esantys kitokie „mes“⁵³. Būtent tai atskleidžia, kad globaliame pasaulyje tapatybinės skirtys neretai yra hibridinės ir negalima identifikuoti aiškių binarinių opozicijų, kadangi žmogus gali tapatintis ir su savo lokalia bendruomene, ir tuo pačiu su globalia pasauline bendruomene. Taip paprasta tapatybinė „Aš“ / „Mes“ identifikacija vienais atvejais gali reikšti tik tautinę bendruomenę, kitais tai gali būti identifikavimasis su visu Vakarų pasauliu. Tai gali nulemti ne tik tautinės tapatybės silpnėjimą ar tapatinimąsi su ne politinėmis

⁴⁹ Jarutis, p. 113

⁵⁰ Gal Ariely, p. 540

⁵¹ Jarutis, p. 113

⁵² Marden, p. 46

⁵³ Putnaitė, p. 24

bendruomenėmis, bet ir globalių tapatybių atsiradimą. Silpnėjant nacionalinei tapatybei, stiprėja regioninės bendruomenių tapatybės ir globali sąmonė, o tai skatina dvigubos ar viršnacionalinės pilietybės (pvz., ES pilietybės) ir net „pasaulio piliečio“ sąvokos atsiradimą⁵⁴.

2.2. Sėslus ir nomadiškasis pasaulis

Globalizacija leidžia ne tik dažniau bei lengviau bendrauti su kitų kultūrų bei tapatybių žmonėmis, bet ir neprisirišti prie savo tautinės bendruomenės ir nuolat keisti gyvenamąją vietą. Nors toks klajokliškas gyvenimo būdas senovėje buvo siejamas su gyvulininkyste, globaliame pasaulyje ši sąvoka dažniausiai apibūdina žmones, kurie dirba nuotoliniu būdu, nuolat keisdami savo buvimo vietą bei neprisirišdami prie darbovietės ar namų⁵⁵. Akivaizdu, kad toks gyvenimo būdas priverčia persvarstyti nacionalines tapatybes ir jų svarbą, kadangi žmonės ne šiaip migruoja bei įsilieja į kitą tautinę bendruomenę, o nuolat klajoja, nesitapatindami su nei viena specifine bendruomene. Tokie klajokliai nuolat patiria tai, ką keliaudami patiria turistai, kadangi jie gilius kultūrinius ryšius iškeičia į trumpalaikes patirtis⁵⁶.

Nors tokia nuolatinė gyvenamosios vietos kaita ir neprisirišimas prie specifinės lokacijos gali atrodyti kaip būdas pabėgti nuo sėslaus gyvenimo būdo rutinos, nomadiškas gyvenimas būdas taip pat neatsiejamas nuo iššūkių. Keliaudamas po pasaulį ir patirdamas jo kintamumą ir neapibūdinumą, šiuolaikinis klajoklis taip pat susiduria su savo nepastovumu, nestabilumu ir silpna tapatybe, kuri nuolat kuriasi iš naujo per trumpalaikes patirtis⁵⁷. Tokia silpna tapatybė neišvengiamai reiškia ne tik tai, kad klajokliai, nesijaučia prisirišę prie savo valstybės ir identiteto, bet ir tai, kad apskritai keičiasi valstybės bei tautos sąvokų svarba. Dauguma klajoklių nejaučia patriotinių jausmų savo tėvynei ir nesitapatina nei su ja, nei su valstybėmis apskritai ar politine pasaulio santvarka apskritai⁵⁸. Toks požiūris leidžia teigti, kad globalizacija reiškia ne tik tautų maišymąsi tarpusavyje, bet ir naują reiškinį, atmetantį Vestfalinę pasaulio sistemą, tautines valstybes ar bendruomenes apskritai. Toks reiškinys yra neatsiejamas ne tik nuo nesitapatinimo su konkrečia tautine bendruomene, bet ir nuo individualizmo. Tokius klajoklius galima apibūdinti kaip „profesionalių nepažįstamuosius“, kurie daro viską, kad jiems apibūdinti netiktų

⁵⁴ Wang Zhuojun, He Hualing, p.145

⁵⁵ Maroje Višić, „Bauman's metaphors in motion: The tourist metaphor and digital nomadism“, *Sociologija* 67.3, (2025), p.365-366

⁵⁶ Ibid., p. 374

⁵⁷ Maria Zowisło, „The Home and the World. On the Paths of Contemporary Nomads“, *Folia Turistica* 28.2, (2013), p. 6

⁵⁸ Špela Kalčič, „Going nomad: new mobile lifestyles among Europeans“, *Dve domovini* 38 (2013), p. 41-42

tokius sąvokos kaip „vietinis“, „nemobilus“ ar „įleidęs šaknis“⁵⁹. Akivaizdu, kad taip globalizacija oponuoja tautinėms tapatybėms, kurioms yra būdingas prisirišimas prie vienos specifinės bendruomenės ir valstybės.

2.3. Tradicinis ir modernus pasaulis

Globalizacija yra neatsiejama ne tik nuo rinkos ekonomikos ar tarptautinių organizacijų plėtros, bet ir nuo kultūrinių mainų, neišvengiamai keičiančių požiūrį į savas, unikalias tradicijas bei vertybes. Neretai pastebima, kad tokie kultūriniai mainai reiškia būtent vakarietiško vertybių ar kultūrinių tradicijų plėtrą. Judėjimas nuo tradicijų prie modernybės yra linijinis procesas, kartais prilyginamas evoliucijai, kurioje Vakarietiškas pasaulis prilyginamas modernybei, o tai, ką europiečiai laiko „Kitu“ yra suprantamas ne tik kaip ne modernus, bet ir primityvus⁶⁰. Tai leidžia pastebėti globalizacijos ryšį su kolonializmu, tik šiuo atveju, kolonializmas gali būti suvokiamas kaip netiesioginis, apimantis idėjų ar gyvenimo būdo kaitą ar tam tikros kultūros universalų įsigalėjimą.

Visgi, egzistuoja ir kitoks požiūris, kuriame tradicijų ir modernumo skirtis nėra tokia binarinė ir gali egzistuoti kartu. Tradicijų ir modernybės sandūroje nesitikima, kad tradicijos ar papročiai turėtų visiškai prarasti savo svarbą. Globalizacijos kontekste tai suprantama kaip koegzistavimas arba seno bei naujo susiliejimas į vieną⁶¹. Tai leidžia pastebėti, kad neišvengiamai kintančiame pasaulyje, tautinės bendruomenės neišvengiamai turi prisitaikyti ir kisti, bet kartu gali išlaikyti savitą unikalumą bei tapatumą. Tai aktualizuoti leidžia hibridinės tapatybės sąvoka, kurioje šiuolaikinis pasaulis gali susipinti su tautiniu identitetu.

Taigi, nors iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti, kad globalizacija vien tik mažina nacionalinės tapatybės svarbą, visgi, galima įžvelgti įvairių globalizacijos įtaką tapatybėms. Nacionalinė tapatybė globalizacijos kontekste ir atkuria, ir silpnina, ir menkina, ir stiprina, todėl tautinė valstybė turi prisitaikyti ir atnaujinti savo funkcijas⁶². Akivaizdu, kad globalizacija yra savotiškas iššūkis, priverčiantis bendruomenę ne tik prisitaikyti prie besikeičiančio pasaulio, bet ir ieškoti būdų neprarasti svarbos bei išlaikyti savitus bruožus, tuo pačiu, atsiveriant kitoms kultūroms bei sąveikaujant kartu su jomis.

⁵⁹ Dick Pels, „Privileged nomads: on the strangeness of intellectuals and the intellectuality of strangers“, *Theory, culture & society* 16.1, (1999), p. 64

⁶⁰ Victor Roudmetof, „Globalization or modernity?“, *Comparative Civilizations Review* 31.31, (1994), p. 19

⁶¹ Raymond LM Lee, „Modernity, modernities and modernization: Tradition reappraised“, *Social Science Information* 52.3, (2013), p. 419

⁶² Wang Zhuojun, He Hualing, „National Identity in the Era of Globalization: Crisis and Reconstruction“, *Social Sciences in China*, 35(2), (2014), p.144

2.4. Homogeniškas ir heterogeniškas pasaulis

Tautinėse valstybėse identitetas yra neatsiejamas nuo homogeniškos bendruomenės, vienijamos panašių interesų, patirčių bei kalbos ar kultūros. Tuo tarpu globaliame pasaulyje galima tapatintis ne tik su tais žmonėmis, kurie turi panašią tautinę tapatybę, bet ir su žmonėmis gyvenančiais visai kitame pasaulio gale. Taip natūraliai gali susiklostyti, kad žmogui svarbesne tampa ne tautinė tapatybė, o tapatinimasis pagal bendrus pomėgius ar interesus. Tad šiuolaikiniai piliečiai gali susidurti su dilema, kadangi jiems gali būti sunku identifikuoti tik su viena tautine bendruomene, kadangi pomėgiai ir gyvenimo būdas leidžia tapatintis su skirtingomis žmonių grupėmis⁶³.

„Pasaulio piliečiams“ ar migrantams skatinant bendruomenių maišymąsi, neišvengiamai keičiasi ir homogeniškomis buvusios bendruomenės. Migrantų, antros ar trečios kartos imigrantų bendruomenių reiškiniai atveria galimybę pergaltoti piliečio ir užsieniečio skirtį, kad žmonės galėtų save apibūdinti ne tik šiomis dvejomis sąvokomis, bet ir naujais būdais, nusakant jų daugiakultūrišką tapatybę⁶⁴. Tad, nors žmonės yra vis mažiau prisirišę prie konkrečios geografinės vietovės, tai nebūtinai reiškia, kad tautinės tapatybės svarbos nykimą. Žmonės, būdami svetur ir pažinti kitas kultūras, taip pat gali išlaikyti ir savitą identitetą, kuris hibridiškai sąveikauja su kitomis kultūromis.

Tokia savotiška „Aš“ / „Mes“ ir „Kitas“ / „Kito“ skirtis migracijos kontekste, aiškiai nenubrėžianti ribų tarp savo ir svetimo, leidžia daryti prielaidą, kad globalizacija pamažu trina aiškias binarines tapatybines logikas ir opozicijas. Tai leidžia ne tik maišytis kultūroms ar tapatybėms, bet ir naikina aiškias savęs apibrėžimo ribas. Toks susipynimas, nusakantis skirtingų kultūrų bei papročių maišymąsi, mokslinėje literatūroje gali būti suprantamas skirtingai. Viena vertus, yra naudojama „lydyto puodo“ sąvoka, nusakanti tautų ar kultūrų kratinį, susipinantį į vieną visuomenę, kita vertus, egzistuoja ir „salotų dubens“ sąvoka, atspindinti daugiakultūrinę bendruomenę, kuri egzistuoja kartu, bet kiekvienas jos narys išlaiko savitą identitetą⁶⁵. Tokia daugiakultūrių bendruomenių tarpusavio sąveika leidžia pastebėti, kad globalizme nyksta „Aš“ / „Mes“ ir „Kitas“ / „Kiti“ dualizmas, kadangi kova vyksta hibridinėje erdvėje, kur visi turi savo tapatybės⁶⁶. Visgi, toks binarinės skirties nykimas nereiškia, kad dingsta ir tapatybiniai konfliktai. Anaiptol, jie tampa tik dar labiau kompleksiškesni, kadangi susiduria ne tik binarinės opozicijos, o daug skirtingų tapatybių.

⁶³ Wang Zhuojun, He Hualing, p.145

⁶⁴ Walter Mignolo, p.7

⁶⁵ Ulrich Beck, „The cosmopolitan perspective: sociology of the second age of modernity“, *The British Journal of Sociology*, 51, (2000), p. 99

⁶⁶ Jan Nederveen Pieterse, *Globalization and culture: Global mélange*, (Rowman & Littlefield, 2019), p. 145

2.5. Tėviškės ir ne apibrėžtas pasaulis

Nors valstybės turi savo aiškias teritorines ribas, kartu su globalizacija, šios ribos nyksta, nors niekas geografiškai ir nesikeičia. Apskritai globalizaciją galima apibrėžti kaip dualistinį procesą, apimančią ekonomikos, kultūros, socialinio gyvenimo sferas, kurio metu susitraukia laikas ir erdvė⁶⁷. Dėl tarptautinio bendradarbiavimo įvairiose srityse ir pažangos, valstybėms ir individams pasidaro gerokai patogiau ir lengviau bendradarbiauti tarpusavyje. Todėl, galima pastebėti, kad žmonės nebėra suvaržyti konkrečios vietos ir skirtingos tapatybės nuolat maišosi tarpusavyje. Visi šie procesai kuria ir perkuria naujas tapatybes, kuriose susipina vietinė ir globali, tradicinė ir moderni kultūra, kuri yra atsiejama nuo specifinės teritorijos⁶⁸. Šis susipynimas pakeičia erdvės suvokimą ir santykį su ja tapatybės kontekste. Kintančios erdvės sąlygomis, atsiranda vis daugiau vietos hibridinėms tapatybėms, kurios keičia tautinį identitetą, papildydamos jį bruožais, perimtais iš sumažėjusio pasaulio. Taip pat galima pastebėti, kad taip kinta ne tik erdvės suvokimas, bet ir pati erdvė, kadangi daugelis procesų, įvykių ar bendravimo persikelia į virtualią erdvę. Tai atveria galimybes, net ir gyvenant homogeniškoje bendruomenėje nuolat sąveikauti ir pažinti gerokai platesnį pasaulį bei perimti jo patirtis. Tai leidžia teigti, kad gyvename naujos politinės erdvės, sudarytos iš ekonominių, socialinių ir kultūrinių ryšių bei tinklų, kuriuose veikia veikėjai, kurių nevaržo joks atstumas, kūrimosi laikais⁶⁹. Tokia erdvė keičia požiūrį ne tik į valstybę kaip politinį darinį, bet ir į tautinį identitetą, kuris turi egzistuoti globalaus ir atviro pasaulio sąlygose.

3. Metodologija

3.1. Populiariosios kultūros atvejis

Magistro darbe pasirinktas analizuoti populiariosios kultūros atvejis, siekiant atskleisti tai, kaip šiuolaikinėje lietuviškoje muzikoje vaizduojama šiuolaikinė lietuviška tapatybė, pastaraisiais dešimtmečiais įvykusių transformacinių lūžių kontekste. Diskurso, esančio muzikos kūrinuose, analizė pasirinkta ne tik dėl to, kad muzikiniai kūriniai gali pasiekti gerokai platesnę auditoriją nei politinis diskursas, bet ir todėl, kad muzika taip pat išgyvena tą patį transformacinį kismą, kuris pastebimas ir tapatybėje. Šiuolaikiniame, postmoderniame pasaulyje jau tapo įprasta, kad įvairių šalių kultūros nuolat maišosi tarpusavyje, sąveikaudamos viena su kita, būtent todėl, pastebima, kad homogenizacija bei

⁶⁷Zygmunt Baumat, *Globalizacija: pasekmės žmogui*, (Vilnius, 2007). Iš Vytautas Jarutis, „Kultūros paveldas, tautinė valstybė ir globalizacija: tarpusavio ryšiai ir įtakos.“, *Politologija* 3 (2011), p. 92

⁶⁸Ray Hudson, „Regions and place: music, identity and place“, *Progress in Human Geography*, 30(5), (2006), p. 628

⁶⁹Marden, p. 42

suvienodėjimas yra ypač juntamas populiariojoje kultūroje⁷⁰. Viena vertus, tai gali pasirodyti kaip Vakarietiškos kultūros bei pop muzikos plėtra, kurios kontekste prarandama savita, unikali kultūra. Pavyzdžiui, postmodernistai teigia, kad muzikos ir kitų populiariosios kultūros formų globalizacija lemia bendrą vietos ir laiko praradimą⁷¹. Visgi, nors tokia kultūrinė erdvė, nevaržoma geografinės padėties, gali atrodyti kaip unikali tapatybės praradimas, kai kurie tyrėjai pastebi, kad tai šiek tiek sudėtingesnis procesas. Pavyzdžiui, A. Kłosowska teigimu, tai nereiškia, kad skirtingos kultūros yra sujungiamos į vieną visumą, tai reiškia, kad skirtingos kultūros artėja viena kitos link, taip kuriant didesnę įvairovę⁷². Tokia įvairovė, gali būti suprantama kaip hibridinė kultūra, kurioje yra susimaišę įvairių skirtingų kultūrų kūriniai ir bruožai. Nacionalizmo ir modernumo sandūroje, atsirado hibridiniai kultūriniai produktai, tokie kaip vartotojiškumas ar žiniasklaida, kurie keičia nacionalines tapatybes⁷³. Tapatybės kismas, nulemtas modernaus, neretai vakarietiško gyvenimo būdo, kelia klausimą, ar toks tapatybės kismas, nėra tik dar viena, netiesioginė kolonializmo forma. Globaliame pasaulyje tapatybės formuojasi per vakarietiškos muzikos ar reklamos vartojimą, per nuolat vykstančią sąveiką, prisitaikymą, bei pokyčius, taip iškeliant klausimą ar globalizme yra dominuojanti galia, ar tai transkultūrinis procesas, kuriame visi yra lygūs⁷⁴.

Akivaizdu, kad toks kultūrų maišymasis turi įtakos, ne tik pačios šalies kultūrai ar muzikos stiliams, bet ir tapatybei. Kultūra yra žmonių tapatybės pagrindas, todėl, kultūros eksportavimas gali paveikti šalis, į kurias ateina kitų kultūros tradicijos⁷⁵. Toks kultūros eksportavimas ypač pastebimas pop kultūroje, kuri be savo pagrindinio tikslo užtikrinti pramogą, tuo pačiu perduoda papročius ir daro įtaką kasdieninei kalbai⁷⁶. Muzika yra itin svarbi kultūros forma, leidžianti individams tapatintis ne tik su pačiu kūriniu, bet ir vieniems su kitais. Be to, muzika yra susikirtimo taškas tarp privačios ir viešosios erdvės, kuriame susiduria individo tapatybė (kas aš esu/nesu?) kartu su visos bendruomenės tapatybe (kas esame/nesame mes?)⁷⁷. Tai leidžia teigti, kad muzikiniai tekstai pasižymi diskursu, kuriame gali būti atskleidžiama ir tautinė tapatybė, ir santykis su šiuolaikiniu pasauliu.

⁷⁰ Antonina Kłosowska, „The Response of National Cultures to Globalization and Its Effect on Individual Identity“, *Polish Sociological Review*, (121), (1998), p. 7

⁷¹ Ray Hudson, p. 627

⁷² Antonina Kłosowska, p. 9

⁷³ Walter Mignolo, p.5

⁷⁴ Bill Ashcroft, *Post-Colonial Transformation*, (London: Routledge, 2001), p. 216-217

⁷⁵ Tien-Hui Chiang, Qian Zhou, „Can cultural localization protect national identity in the era of globalization?“, *Educational Philosophy and Theory*, 51(6), (2018), p.541

⁷⁶ Antonina Kłosowska, p. 15

⁷⁷ David Hesmondhalgh, „Towards a Critical Understanding of Music, Emotion and Self-Identity“, *Consumption, markets and culture*, 11 (4), p. 2

3.2. Lietuvos atvejis

Šiame magistro darbe pasirinktas analizuoti Lietuvos atvejis, kadangi jame per kelių dešimtmečių laikotarpį atsiskleidžia ir postkolonializmo, ir globalizacijos įtaka. Per tokį trumpą laikotarpį Lietuva išgyveno kelis transformacinius lūžius, kardinaliai pakeitusius ne tik visą šalies gyvenimą, bet ir neišvengiamai padariusius įtaką lietuviškai tapatybei.

Vienas iš Lietuvos transformacinių lūžių buvo nepriklausomybės atkūrimas ir dekolonizacija, kuri veikė tiek tiek kitaip nei kitose kolonizuotose valstybėse, su kuriomis yra įprastai siejama dekolonizacijos sąvoka. Pavyzdžiui, kitaip nei binarinė opozicija tarp kolonisto ir kolonizuotojo, priešprieša sovietinėje erdvėje buvo formuojama ties trečiu veikėju – laisvu pasauliu už priverstinės kolonizuotojo ir kolonisto sąjungos ribų. Viskas, kas buvo vakarietiška, nuo skrybėlių iki kramtomosios gumos, kėlė bejėgišką neapykantą sovietinei sistemai ir skatino idealizuoti Vakarų pasaulį, esantį už šio santykio ribų⁷⁸. Be tapatybinės skirties, Sovietų Sąjunga naudojo ir kitas kolonijinėms valstybėms būdingas priemones. Pavyzdžiui, būdami galios pozicijoje, okupantai stengėsi įtvirtinti savo diskursą ir pakeisti visuomenę. Valstybių istorinė patirtis bei papročiai ar kultūra buvo trinami ne tik dėl, kad neigti sovietinius nusikaltimus, bet ir todėl, kad sovietinė sistema, siekė sukurti visiškai naują, naujo žmogaus, nesusieto tautiniais pagrindais tapatybę. Sovietai bandė pastatyti naują visuomenę, sukurti revoliuciją, tarp neįprastai skirtingų ir istoriškai bei lingvistiškai grindžiamų tautinių tapatybių⁷⁹. Tokia prievartos forma, pasireiškianti ne tik ginkluotu šalies užgrobimu, bet ir įsitvirtinimu kultūroje, politikoje, viešajame diskurse ar net siekiant pakeisti istorijos sampratą, atskleidžia, kad išsilaisvinusi Lietuva turėjo permąstyti ne tik savo prievartos ar sovietinių nusikaltimų patirtis, bet ir tapatybę, turėtą iki nepriklausomybės pradžios, kadangi ji buvo nuolat slopinama ir bandoma ištrinti ne tik iš viešojo diskurso, bet ir iš žmonių atminties.

Be to, Lietuvos tapatybės nagrinėjimas yra aktualus ir dėl savo dvilypumo, atkūrusi nepriklausomybę tauta vienu metu bandė ir įtvirtinti sovietų varžytą savitą bei unikalią tapatybę, ir tuo pačiu integruotis į Vakarų visuomenę, perimdama ir jos patirtis. Būtent tai ir atskleidžia lietuviškos tapatybės santykio su Vakarais kompleksumą. Lietuvos ir Vakarų santykių kontekste, gali būti sunku nuspręsti, kas yra „Aš“ / „Mes“, o kas yra „Kitas“ / „Kiti“. Taip tam tikrais atvejais sąvoka „Mes“ gali apibrėžti tik homogenišką Lietuvos bendruomenę, kitais „Mes“ jau tampa žodžiu nusakančiu vieningą

⁷⁸ Epp Annus, p. 449

⁷⁹ Manuel Castells, p. 9

Europą, kurios dalimi yra ir Lietuva. Tai leidžia pastebėti ne tik daugialypį Lietuvos santykį su Vakarais, bet ir nuolat kintančią tapatybę, kuri itin priklauso nuo konteksto.

Toks Vakarų laikymas ir „savais“, ir „svetimais“ atskleidžia itin specifinį Lietuvos santykį su Vakarais bei lietuviškos tapatybės kompleksiskumą. Dėl to, iki galo nėra aišku, koks vaidmuo tenka europietiskumui bei kaip jis atsiskleidžia lietuviškoje tapatybėje. Pavyzdžiui, pastebima, kad savitos lietuviškosios civilizacinės tapatybės modelyje esama trijų svarbių bruožų. Pirma, Europa suvokiama kaip tikslas ar idealas, Lietuvos tobulėjimo atskaitos taškas. Antra, lietuviškos tautinės tapatybės raida matoma kaip neatskiriama nuo aktyvaus buvimo Europoje, kultūrine patirtimi keičiantis su kitomis tautomis, kai per abipusį ryšį kuriamas europietiskumas ir formuojasi tautinis savitumas. Trečia, lietuviškojo tautiškumo savitumas išvelgiamas savaip perimtoje europinėje tradicijoje, susiformavusioje veikiant kitų Europos tautų tradicijoms⁸⁰. Toks daugialypis Vakarų suvokimas atskleidžia ir lietuviškos tapatybės hibridiškumą bei kompleksiskumą santykyje su Vakarų pasauliu.

3.3. Atvejo pasirinkimas

Darbe pasirinkta analizuoti lietuviškas dainas, išleistas po 1990 metų. Siekiant suvokti, kaip šiuolaikinėje muzikoje atsiskleidžia lietuviška tapatybė ir jos kismas postkolonializmo ir globalizacijos kontekste, teoriniame pagrinde išgrynintas binarines opozicijas bus siekiama surasti dainose ir išanalizuoti kaip jose atsiskleidžia tapatybinis kismas.

Siekiant pasirinkti atvejus – dainas, analizuojamas darbe, buvo perklaustyti įvairių Lietuvos atlikėjų išleisti muzikiniai albumai. Norint užtikrinti, kad į darbą pakliūtų tos dainos, kurios buvo paplitusios plačiojoje visuomenėje ir gerai žinomos, o atranka būtų atlikta objektyviai, darbui medžiaga atrinkta remiantis muzikos apdovanojimų laimėtojais ir jų kūryba. Nuo pat 1993 metų, Lietuvoje vyko muzikiniai apdovanojimai, kuriuose išrenkami ir apdovanojami populiariausi ir aktualiausi tų metų kūrėjai. Tad atrenkant kūrinius buvo peržiūrėti „Bravo“⁸¹, Radiocentro⁸² bei „M.A.M.A“ muzikiniai apdovanojimų⁸³ laureatai ir jų išleisti muzikiniai albumai. Darbe analizuojami tik tokių muzikinių apdovanojimų laimėtojų kūryba, suprantant darbo apimties ribotumus ir siekiant analizuoti kūrėjus, kurie yra populiarūs Lietuvos visuomenėje, o jų kūryba yra plačiai paplitusi. Be to, siekiant užtikrinti duomenų nuoseklumą buvo apsiribota tik muzikinių albumų analize, į darbą įtraukiant tik tas dainas, kurios buvo išleistos

⁸⁰ Putinaitė, p. 77

⁸¹ „Bravo“ muzikiniai apdovanojimai, https://lt.wikipedia.org/wiki/Bravo_muzikiniai_apdovanojimai

⁸² Radiocentro muzikiniai apdovanojimai, https://lt.wikipedia.org/wiki/Radiocentro_muzikiniai_apdovanojimai

⁸³ „M.A.M.A“ muzikiniai apdovanojimai, <https://muzikosapdovanojimai.lt/nominacijos/>

albumuose. Taip buvo siekiama išvengti nenuoseklumo, kadangi dalis pavienių dainų galėjo būti niekada neišleistos, grojamos tik koncertuose, bet neįrašytos oficialiai.

Iš viso buvo peržiūrėta 86 atlikėjai bei grupės, per nepriklausomybės laikotarpį laimėjusios šiuose trijuose, garsiausiuose muzikiniuose apdovanojimuose. Sudarius šių atlikėjų išleistų albumų bei juose esančių muzikinių dainų sąrašus, buvo perklausyta beveik 5100 dainų. Didžioji dalis šių muzikinių kūrinių buvo atmesti kaip neatitinkantys darbo tematikos pavyzdžiui, tik instrumentiniai kūriniai arba nagrinėjantys kitokias temas – tokias kaip meilė, laimė ar asmeniniai išgyvenimai. Siekiant atrinkti dainas, atliepančias darbo temą, buvo remiamasi teoriniu pagrindu ir jame išsiginčijusiomis postkolonializmo ir globalizacijos binarinėmis opozicijomis.

Remiantis teoriniu pagrindu, dainos yra atrenkamos ir analizuojamos per šias binarines opozicijas:

- Postkolonializmo – „Aš“ / „Mes“ ir „Kitas“ / „Kiti“, savasties autentiškumas / tapatybės svetimumas, laisvė / vergovė. Remiantis šiomis binarinėmis opozicijomis buvo atrenkamos dainos, kuriose paliečiamos savęs apibrėžimo, laisvės sampratos temos, reflektuojami išgyvenimai SSRS ar išsilaisvinimas iš jos.
- Globalizacijos – globalus / lokalus pasaulis, sėslus / nomadiškas pasaulis, tradicinis / modernus pasaulis, homogeniškas / heterogeniškas pasaulis, tėviškės / ne apibrėžtas pasaulis. Remiantis šiomis binarinėmis opozicijomis, darbo analizės dalyje analizuojamos dainos, kurių diskursas atskleidžia globalaus pasaulio naratyvus, santykį su Vakarų pasaulio vertybėmis ir jų atėjimą į Lietuvą, kintančią erdvės sampratą, savęs apibrėžimą per „pasaulio piliečio“ ar pomėgių, o ne tautinės tapatybės, naratyvus.

3.4. Diskurso analizė

Tautinis identitetas yra neatsiejamas nuo pasisakymų, kalbų, ar diskurso apskritai, kadangi žmonės vienija ne tik bendra kalba, bet ir tai, kaip toje kalboje tauta apibrėžia save prisimena praeitį bei aktualizuoja mitus ar legendas. Būtent todėl, nacionalinės tapatybės yra diskursyvos, kadangi pasitelkiant kalbą, jos yra kuriamos, griauamos, atkuriamos bei transformuojamos⁸⁴. Konkrečios nacionalinės bendruomenės idėja tampa realybe, būtent tada, kai individai patiki diskursu, kurį skleidžia

⁸⁴ Rudolf De Cilia, Martin Reisigl, Ruth Wodak, „The Discursive Construction of National Identities“, *Discourse & Society*, 10(2), p.153

politikai, intelektualai, masinė komunikacija ar sportas⁸⁵. Tai leidžia teigti, kad diskursas yra galingas įrankis formuojant bei palaikant tapatybę, nes su diskurso pagalba yra išryškinami vieni ar kiti tautos elementai, istoriniai įvykiai ar mitai. Tuo tarpu, kiti pasakojimai ar skaudūs istoriniai įvykiai gali būti selektyviai paliekami praeityje, neįtraukiant jų į šiandienos tapatybės sampratą. Būtent todėl, kintant kontekstui, diskursas taip pat gali kisti, taip keisdamas ir tapatybės sampratą.

Tad norint suvokti, kaip yra atskleidžiama tautinė tapatybė lietuviškose dainose, kaip metodologinė priemonė yra pasitelkiama diskurso analizė. Diskurso analizė siekia paaiškinti vyraujančią diskursą, pasitelkdama žodžių, tekstų bei sąvokų analizę ir ieškodama tarp jų panašumų ar dėsnių. Analizės tikslas yra atrasti tam tikrus dėsningumus, taisykles, reguliarumus, tvarką arba lūžius, priešpriešas, atsiremiant į ontologines, epistemologines ir metodologines prielaidas⁸⁶. Nors pats vyraujantis tekstas ar žodžiai, bei jų dėsniai ar pasikartojimai, gali padėti suprasti vyraujančią diskursą, diskurso analizėje itin svarbu ir aplinkybės, kuriomis tie žodžiai ar tekstai yra konstruojami. Tad diskurso analizė yra neatsiejama nuo konteksto, kuriame naudojama žodinė ir rašytinė kalba, konkrečios auditorijos, kuriai tai skirta, bei tikslo, kurį siekiama pasiekti⁸⁷. Be to, diskurso analizė kelia klausimą, kodėl mes naudojame kalbą taip, kaip naudojame, ir kaip mes (per)kuriame savo gyvenimą, pavyzdžiui, tapatybę, bendruomenę, emocijas, įsitikinimus, per kalbinius pasirinkimus⁸⁸. Konteksto ir aplinkybių svarba diskurso analizėje tik atskleidžia lingvistikos kompleksiskumą, kai be konteksto pagalbos neįmanoma suprasti kai kurių metaforų ar sarkazmo, bet ir parodo, kad kaip ir postkolonializmo bei globalizacijos teorijose, tapatybė taip pat yra kintanti. Diskurso analizėje tapatybė, taip pat yra dinamiška, o ne statiška ar sukonstruota a priori, kadangi ji nuolat kinta kartu su žmogumi ir jo sąveika su likusiu pasauliu⁸⁹.

4. Analizė

Šiame skyriuje bus analizuojamas šiuolaikinių lietuviškų dainų diskursas, remiantis postkolonializmo ir globalizacijos teorijomis, atskleidžiant kaip šios teorijos veikia dainose, bei kokius tapatybinius naratyvus galima aptikti lietuviškoje muzikoje.

⁸⁵ Ibid., p. 153

⁸⁶ Agnė Girkontaitė, „Struktūros ir veikėjo santykis diskurso analizėje“, SMV, vol. 42, no. 1, 2018, p.49

⁸⁷ Agnes Weiyun He, „Discourse Analysis“, *The Handbook of Linguistics* (eds M. Aronoff and J. Rees-Miller), (2017), p. 445

⁸⁸ Ibid., p.446

⁸⁹ Ibid., p.454

4.1. Sovietinis palikimas arba „Lenins pamary“

Postkolonialistinėje perspektyvoje, analizuojant dainų tekstus, išryškėja ne tik kritiškas požiūris į gyvenimą priespaudoje bei išsilaisvinimas iš jos, bet ir tai, kad ilgai gniaužtas tapatumas vėl priklauso nuo pačios tautos, o ne nuo kito primesto diskurso. Tai leidžia teigti, kad išsilaisvinimas suteikia galimybę įtvirtinti savitą diskursą, bei atmesti svetimą, primestą kito. Būtent todėl, nagrinėjant lietuviškos muzikos atvejį, galima pastebėti, kad okupacinė patirtis neretai yra reflektuojama sarkastiškai, siekiant su humoru pažiūrėti į skaudžias patirtis ar kasdienį gyvenimą SSRS. Pavyzdžiui, norint paminėti gyvenimą okupacinėje santvarkoje tai atskleidžiama ne tiesiogiai, o teigiant, kad „prie manęs pristojo mažą / Lenins pamary“⁹⁰.

Be to, kasdienės universalios visų Sovietų Sąjungos gyventojų patirtys taip pat gali būti atskleidžiamos pasitelkiant sarkazmą, siekiant ne tik pašiepti okupacinę santvarką, bet ir atsiriboti nuo šių patirčių ar parodyti jų absurdiškumą. Pavyzdžiui, Gegužės pirmosios kontekste, yra teigiama, kad „Jau gamyklos uždarytos / Švenčia darbą liaudis“⁹¹. Viena vertus, tai gali būti suprantamas kaip įprastinis SSRS būdingų praktikų ar švenčių apibūdinimas, visgi, suvokiant, kad dauguma šių švenčių buvo imituojamos, o „liaudis“ neretai jas švęsavo ne savo noru, galima teigti, kad taip atsiskleidžia ne tik santvarkos absurdiškumas, bet ir atsiribojimas nuo SSRS propaguotų vertybių ir nesitapatinimas su svetima praeitimi ir kasdienybės praktikomis.

Be to, išsivadavus iš priespaudos, atsiranda galimybė ir tiesiogiai, jau turint galią formuoti diskursą, reflektuoti svetimos santvarkos absurdiškumą ir patvirtinti postkolonializmo teorijai būdingą prielaidą apie tai, kad kolonialistinė valstybė įtvirtina savo tiesą ir savo istoriją. Toks istorijos pakeitimas okupantų istorijos versija gali nulemti, ne tik tai, kad oficialiame diskurse yra įtvirtinama okupantų istorijos versija, bet ir tai, kad priespaudos laikotarpiu yra slopinama savita tautos tapatybė bei jos galimybė pačiai apibrėžti save ir įtvirtinti savo istorijos sampratą. Būtent todėl, 90-tųjų Lietuvoje, reflektuojant jau laisvą valstybę yra pastebimas ir istorinis kismas, kadangi tauta pati vėl gali reflektuoti savo istoriją bei praeitį, pavyzdžiui, yra teigiama, kad „laisvoj šaly – savi didvyriai“⁹². Akivaizdu, kad tai neatsiejama nuo postkolonializmo teorijos, pabrėžiančios, kad išsilaisvinus iš priespaudos valstybė turi įtvirtintą savo diskursą bei savo istorijos sampratą.

⁹⁰ Žilvinas Žvagulis, „Lietuvuo jau bananą“, (1997), „Spotify“ įrašas, <https://open.spotify.com/track/3iikr7iMigDzyNPkXysvbT>, [0:12-0:22]

⁹¹ Antikvariniai Kašpirovskio dantys, „Atsisakau“, (2015), dainos žodžiai, <https://www.musixmatch.com/de/songtext/Antikvariniai-Ka%C5%A1pirovskio-dantys/atsisakau>

⁹² Radioshow, „Laisva šalis“, (1997), dainos audio įrašas, <https://www.pakartot.lt/album/radioshow-2000>, [1:27-1:30]

Priespaudos laikotarpiu yra susiduriama ne tik su okupanto įtvirtinta istorijos versija, bet ir diskursu, kuriuo yra skleidžiama svetima istorijos versija. Šis diskursas neatsiejamas nuo postkolonializmo teorijos buvo būdingas ir Sovietų Sąjungai, tad nors Lietuvos visuomenė, net ir priespaudos laikotarpiu suvokė skleidžiamą melą, tik atkūrus nepriklausomybę, atsirado galimybė visiškai atvirai kalbėti apie patirtą priespaudą ir savitumą, bei jau lietuviškame diskurse atskleisti propagandos mąstą. Būtent todėl, reflektuojant patirtis priespaudoje yra pastebima, kad „saldžiausią melą / mums pūtė į akis“⁹³. Tokia neigiama okupacijos laikotarpio refleksija leidžia pastebėti, kad lietuviškoje tapatybėje yra suvokiamas postkolonialistų pastebimas okupacinio režimo noras įtvirtinti savo tiesą bei tai, kad juntama tapatybinė perskyra tarp savito ir svetimo diskurso.

Be to, tokia gyvenimo priespaudoje patirtis, neišvengiamai paveikė lietuvišką identitetą ir tai, kaip jame yra suvokiami bandymai apriboti žodžio laisvę. Tad net ir šiuolaikinėje Lietuvoje, vidaus politikos kontekste, kritikuojant LVŽS partiją ir jos politiką, yra prisimenamas būtent okupacinis laikotarpis ir jo metodai, teigiant, kad „jei akiai teisini teismą linčo / grąžint komunizmą, grąžint eiles / grąžinti cenzūrą, taisykles aklas“⁹⁴. Tai leidžia pastebėti, kad net ir šiuolaikinėje valstybėje, bandymai suvaržyti demokratiją ar žodžio laisvę yra reflektuojami būtent per okupacijos patirtis, suvokiant jas kaip svetimas bei neįprastas Lietuvos visuomenei. Tai atskleidžia ne tik tai, kad lietuviškoje savimonėje priespauda yra siejama ne tik su fiziniu susidorojimu, bet ir bandymais užgniaužti žodžio laisvę, bet ir tai, kad šiandieninė Lietuvos visuomenė, remdamasi priespaudos patirtimi, suvokia žodžio laisvės svarbą bei siekia ją ginti. Tai taip pat leidžia teigti, kad savitas lietuviškas identitetas yra neatsiejamas nuo pagarbos žodžio laisvei, o okupacinė patirtis yra siejama su svetimais metodais, kurie neturėtų egzistuoti laisvoje šalyje.

Visgi, priespaudos tema ir jos įtaka lietuviškumui negali būti atskleidžiama ignoruojant skaudžias temas ar traumas. Būtent todėl, lietuviškų dainų tekstuose patirtys gyvenant svetimose santvarkose yra siejamos su skausmu, kuris yra suvokiamas kaip autentiška tapatybės dalis. Sovietinės patirtys paliko ilgalaikes traumas žmonių atmintyje bei neišvengiamai pakeitė jų santykį su lietuviškumu. Tai leidžia teigti, kad net ir tie, kurie priespaudos laikotarpiu liko gyvi, neišvengiamai taip pat yra aukos, sutraumuoti skaudžių patirčių, pavyzdžiui, „šimtai kapuose / o tie, kurie liko, spjaudo krauju“⁹⁵. Toks trauminių patirčių reflektavimas apibūdinant savo tapatumą ir išgyventas patirtis, pastebimas jau nuo pat

⁹³ Bavarija, „Kol vėjas pūs!“, (2004), dainos žodžiai, <https://genius.com/Bavarija-kol-vejas-pus-lyrics>

⁹⁴ Despotin Fam, „Praregėjęs pamatai“, (2018), dainos žodžiai, <https://www.musixmatch.com/lyrics/Despotin-Fam-2/Prareg%C4%97j%C4%99s-Pamatai>

⁹⁵ G&G Sindikatas, „Žaibo rykštė“, 2014, dainos žodžiai, <https://dainutekstai.lt/r8142/gg-sindikatas-zaibo-rykste.html>

nepriklausomybės atkūrimo. Galima teigti, kad dėl aktyvios Sąjūdžio veiklos ir viso Atgimimo judėjimo, dar priešpadoje siekusio sužadinti lietuvišką tapatumą, vos atkūrus nepriklausomybę yra atskleidžiama tautos auka, bei laisvės kaina. Pavyzdžiui, jau 90-taisiais yra teigiama, kad brenama per „mūs kraują pralieta molį“⁹⁶. Taip pat išsilaisvinimo diskursas yra neatsiejamas ir nuo suvokimo, kokia buvo laisvės kaina „laisvoj šaly per kraują ir kančias“⁹⁷. Toks skausmingos lietuviškos istorijos įtvirtinimas populiarioje muzikoje leidžia pastebėti tai, „Aš“ / „Mes“ ir „Kitas“ / „Kiti“ perskyra šiuo atveju muzikoje atskleidžia santykį su laisve, kurią būtina ginti, o svetimas yra suvokiamas kaip keliantis skausmą, kančias bei galintis reikalauti pasiaukojimo, siekiant išsaugoti savo identitetą bei valstybę.

Be to, skaudžios istorinės patirtys, pareikalavusios aukų ir tapusios visos tautos tragedijomis, neišvengiamai pakeičia santykį su tėvyne, jaučiant jai gailestį ar atskleidžiant skausmą, juntamą dėl valstybės praeities bei patirtų išgyvenimų. Lietuviškose dainose tai atskleidžiama pasitelkiant retorinius klausimus, pavyzdžiui, „ar bus nors toliau, tau, tėvyne, geriau? / kada, o, brangiausia, tu būsi laiminga? / kada gi, kvėpuoti galėsi lengviau“⁹⁸ arba teigiant, kad „kūdikis ant rankų tyliai meldžias už tave“⁹⁹. Tokie gailesčio ar raudos naratyvai atskleidžia nuo lietuviškos tapatybės neatsiejamą skausmą, susijusį su kolonialistine priešpoda, kurios patirtimi remiantis, svetimas yra suvokiamas kaip priešiškas bei sukkeliantis tik skausmą ir kančias. Tai taip pat leidžia pastebėti, kad skaudžios istorinės patirtys persiduoda iš kartos į kartą ir yra savitos lietuviškos tapatybės dalis, neatsiejamos net nuo tų, kurie tiesiogiai nesusidūrė su priešpoda.

Taigi, galima pastebėti, kad kartu su nepriklausomybe atgavus galimybę įtvirtinti savitą diskursą, pabrėžiantį laisvės svarbą, lietuviškoje muzikoje taip pat yra pastebimas siekis perteikti kolonialistines praktikas kaip svetimas, nepriimtinas bei atskleisti patirtą skausmą bei kančias.

4.2. Laisvė arba „Lietuvuo jau bananą“

Postkolonializmo teorijoje atsiskleidžia ne tik priešpados, bet ir dekolonizacijos patirtys, kurios Lietuvos atveju yra ne tik laisvės bei savitos autentiškos tapatybės susigrąžinimo, atmetant vergovę ir

⁹⁶ Bix, „Tarp Europos ir Hongkonko“, (1991), dainos žodžiai, <https://www.paroles-musique.com/eng/Bix-Tarp-Europos-ir-Honkongo-lyrics,p4800182>

⁹⁷ Radioshow, „Laisva šalis“, [01:32-01:35]

⁹⁸ ŽAS, Veronika Povilionienė, „Garbė“, (2004), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=WFlI0PQc5Sg>, [0:25-0:33]

⁹⁹ Andrius Mamontovas, „Geltona. Žalia. Raudona“, (2008), dainos žodžiai, <https://dainutekstai.lt/r2054/andrius-mamontovas-geltona-zalia-raudona.html>

svetimą tapatybę, bet ir samplaikos su išoriniu pasauliu. Išsilaisvinimas iš priespaudos ir nepriklausomybės atkūrimas, visų pirma, reiškia laisvę. Būtent todėl, nenuostabu, kad laisvės naratyvas yra neatsiejamas ir nuo paties išsilaisvinimo ar galimybės patiems tvarkytis savo valstybėje. Tai pastebima, teigiant, kad „laisvė yra, kai nebėra, kas laisvę vagia“¹⁰⁰. Tokia tiesmuka laisvės ir vergovės perskyra yra neatsiejama ne tik nuo išsilaisvinimo, bet ir nuo istorinio konteksto, kuris pasižymi ir tuo, kad lietuviškame identitete laisvė suprantama kaip vertybė, kurią gali tekti ginti. Remiantis istorine patirtimi, lietuviškoje tapatybėje laisvė atsiskleidžia ne tik kaip ginama, bet ir pasiaukojimo verta vertybė – „o jei reikės – be baimės mirt...“¹⁰¹. Tai leidžia pastebėti, kad neretai skausminga Lietuvos istorija, kurioje laisvė ne kartą buvo ginta, lietuviškoje tapatybėje įtvirtinimo ne tik laisvės kaip vertybės naratyvą, bet ir pasiryžimą ginti valstybę bei tautą.

Būtent todėl, kad laisvės samprata tapatybėje yra glaudžiai susijusi su pačiu išsilaisvinimo procesu, galima pastebėti, kad net ir praėjus keletui dešimtmečių, jau atkurtoje Lietuvoje, laisvės sąvoka yra neatsiejama nuo Sąjūdžio ir viso Atgimimo judėjimo. Pavyzdžiui, transformacinis lūžis iš okupacijos į nepriklausomą valstybę yra suprantamas kaip perėjimas „nuo rublio prie Landsbergio“¹⁰². Toks laisvės siejimas su konkrečiu politiku, pastebimas ir kitur, teigiant, kad „dėkoju Landsbergiui, tebūna jam dangus!“¹⁰³. Nors tokie naratyvai atsiskleidžia nuo išsilaisvinimo judėjimo praėjus nemažai laiko, 2007 ir 2018 metais, tai leidžia pastebėti, kad laisvės naratyvas lietuviškoje savimonėje yra neatsiejamas nuo Sąjūdžio, suvienijusio tautą, svarbos, tuo pačiu atmetant svetimos tapatybės elementus ir įtvirtinant savitą istorijos sampratą, pasižyminčią galimybe įtvirtinti savo istorijos sampratą.

Be to, atkurta Lietuvos nepriklausomybė neišvengiamai paveikė lietuvišką tapatybę ne tik postkolonialistine išsivadavimo samprata, bei galimybe įtvirtinti savitą disursą, bet ir atverdamą visiškai naują pasaulį. Sandūra su globaliu, kapitalistiniu pasauliu nulėmė, kad postkolonializmas iškart susimaišė su kasdienėmis žmonių patirtimis, naujais potyriais ir dar nepažintu kapitalistiniu pasauliu. Būtent todėl, galima teigti, kad lietuviškoje tapatybėje labai anksti pastebimas ne tik hibridiškumas, bet ir savita laisvės samprata, kuri pasižymi ne tik išsilaisvinimo ar kovos naratyvais, bet ir lokalaus ir globalaus pasaulio perskyra, neatsiejama nuo kardinalių kasdienio gyvenimo pokyčių. Pavyzdžiui, 1997

¹⁰⁰ Antis, „Laiko nėra“, (2009), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=-B2Ukk-V-bE>, [3:20-3:24]

¹⁰¹ Biplan, „Už laisvę!“, (2014), dainos žodžiai, <https://lyricstranslate.com/en/biplan-u%C5%BE-laisv%C4%99-lyrics.html>

¹⁰² Despotin Fam, „Miesto Ms (Toli–Gražu), (2018), „Youtube“ vaizdo įrašas, https://www.youtube.com/watch?v=TF6kUYTocMk&list=PL6SvUD9U8UWpsVi_8fq6dbYEW0vriMWMk&index=4, [2:53-2:54]

¹⁰³ Antis, „Buržujus“, (2007), dainos žodžiai, <https://elyrics.lt/bur?ujus-dainos-zodziai-antis.html>

metais išleistoje dainoje „Lietuvuo jau bananą“ laisvė yra siejama su kapitalizmo įsigalėjimu – „o dabar veizėk jau laisvė / baisiai turgų daug“¹⁰⁴. Galima teigti, kad taip mokslinėje literatūroje gerokai dažniau su postkolonializmo teorija siejama laisvės sąvoka, Lietuvos atvejuje yra neatsiejama nuo lokalaus pasaulio sandūros su globaliu pasauliu ir kapitalistine santvarka, kaip bruožais, kurie kardinaliai paveikė kasdienį žmonių gyvenimą. Pirmojo nepriklausomybės dešimtmečio kūryboje galima pastebėti ir daugiau kapitalizmo bruožų, leidžiančių teigti, kad laisvės naratyvas buvo neatsiejamas nuo kasdienio gyvenimo pokyčių. Pavyzdžiui, sovietmečiu deficitinėmis buvusių prekių atėjimas į Lietuvos rinką, taip pat yra suprantamas kaip laisvės bruožas, teigiant, kad „laisvė pagal bananus matyt“¹⁰⁵. Be to, laisvės ir kapitalistinės sistemos ryšio stiprumą lietuvių savimonėje galima pastebėti net ir pastaraisiais metais, kalbant apie kartą, kuri jau negyveno priespaudoje ir neišgyveno staigaus perėjimo iš vienos ekonominės sistemos į kitą. Tai leidžia pastebėti, kad net ir pastaraisiais metais, 90-tųjų kartos kontekste teigiama, kad „gimėm laisvėj, uždirbam gerai“¹⁰⁶. Tokia kapitalizmo ir laisvės perskyra, nuo pat nepriklausomybės pradžios išlikusi ir iki šių dienų, leidžia pastebėti, ne tik tai, kaip kardinaliai nepriklausomybės atkūrimas transformavo ne tik visuomenę ir jos tapatybę, bet ir tai, kad nors teigiama, kad Lietuva išgyveno du transformacinius lūžius, abu jie vyko paraleliai, vienu metu, taip hibridiškai paveikiant lietuvišką tapatybę ir naratyvus, kuriais ji yra nusakoma.

Globalizacijos ir laisvės ryšys gali būti siejamas ir su galimybe laisvai keliauti. Paraleliai su išsilaisvinimu atsivėrusios sienos, taip pat leidžia teigti, kad lietuviškoje savimonė laisvės sąvoka yra neatsiejama ir nuo keliavimo. Pavyzdžiui, lietuviškose dainose tai yra teigiama ir tiesiogiai, siūlant „keliaukime, nes esame laisvi...“¹⁰⁷. Būtent todėl, 2004 metais, kartu su įstojimu į ES dar labiau atsivėrus valstybių sienoms ir išaugus galimybėms laisvai keliauti, pastebima, kad „ar pameni dar tais laikais / visai atrodo neseniai / stebėjome Paryžių tikrai ekrane“¹⁰⁸. Tai leidžia teigti, kad lietuviškame identitete laisvė yra neatsiejama ir nuo keliavimo laisvės, kuri buvo neprieinama priespaudoje. Tad galima pastebėti, kad lietuviška laisvės samprata atsikleidžia ne tik kaip priešingybė gyvenimui priespaudoje, bet ir kaip apimanti ne tik lokalų, bet ir globalų pasaulį.

¹⁰⁴ Žilvinas Žvagulis, „Lietuvuo jau bananą“, [0:30-0:34]

¹⁰⁵ Ibid., [1:26-1:28]

¹⁰⁶ Lilas ir Innomine, „Pagyvenęs ir vidutiniškai gudrus“, (2019), dainos žodžiai, <https://www.musixmatch.com/lyrics/Lilas-ir-Innomine/Pagyven%C4%99s-Ir-Vidutini%C5%A1kai-Gudrus>

¹⁰⁷ Mantas Jankavičius, Skamp, „Mis Europa, (2007), dainos žodžiai, <https://dainutekstai.lt/r1433/mantas-su-skamp-mis-europa.html>

¹⁰⁸ Violeta Riaubiškytė, „Visai neseniai“, (2004), dainos žodžiai, <https://dainutekstai.lt/r1730/violeta-riaubiskyte-visai-neseniai.html>

Tokia globalaus pasaulio sąsaja su laisve gali būti grindžiama ir tuo, kad pasiekus nepriklausomybės atkūrimą, tautinė bendruomenė po labai ilgo laiko tapti galėjo rinktis savo kelią ir apibrėžti save pati. Tai leidžia ne tik pastebėti laisvės naratyvo neatsiejamumą nuo globalaus pasaulio atėjimo, bet ir savotišką nežinomybę, dėl valstybės krypties ir to, kokiame pasaulyje yra gyvenama bei nežinomybės kaip jame atrasti iki tol priespaudoje buvusį savitą identitetą. Todėl nenuostabu, kad iš šiandienos perspektyvos reflektuojant 90-tųjų kartą, ji yra apibūdinama, kaip „karta iškritusių iš lopšio į trasą“¹⁰⁹. Akivaizdu, kad toks apibūdinimas yra neatsiejamas nuo staigių gyvenimo pokyčių, privertusių staiga prisitaikyti prie pasikeitusių gyvenimo sąlygų ir surasti savitumą jau kitokiame pasaulyje. Tokie staigūs pokyčiai ir savęs paieškos yra neatsiejami ir nuo nežinomybės, todėl reflektuojant atkurtą valstybę yra pastebima, kad „tu atidavei viską/kad galėtum turėti/savo suknistą laisvę/nežinai kur ją dėti“¹¹⁰. Tai koreliuoja su postkolonialistiniu mąstymu, kuriame pastebima, kad išsilaisvinusi valstybė, turi surasti save ir savo vietą tarptautinėje bendruomenėje, o tauta, turi įgalinti savitą tapatumą. Tad nepriklausomybės atkūrimą galima suprasti tik kaip transformacinio lūžio pradžią, lydimą nuolatinio tapatybės kismo ir savitumo paieškų.

Tad lietuviškoje tapatybėje laisvės sąvoka veikia ne tik postkolonialistinėje erdvėje, pasitelkdama autentiškumo bei išsilaisvinimo iš vergovės naratyvus, bet ir iškart susidurdama su lokalaus ir globalaus pasaulio perskyra, būdinga globalizacijos teorijai.

4.3. Emigranto dalia arba „varom su manim į emigration“

Globalizacijos teorijai yra būdinga ne tik globalaus ir lokalaus pasaulio perskyra, bet ir sėslaus ir nomadiškojo pasaulio sandūra. Abu šie naratyvai yra aptinkami ir lietuviškose dainose, kadangi atkūrusi nepriklausomybę Lietuvą išgyveno ne vieną emigracijos bangą, kurios reflektuojamos ir diskurse. Tokias emigracijos bangas galima atskleisti ir sarkastiškai, kviečiant tautiečius – „visa lietuvių nation/parduokim karves/varom su manim į emigration“¹¹¹. Galima pastebėti, kad toks emigracijos naratyvas atskleidžia ir globalaus pasaulio elementus, atmetant žemdirbio tapatumą bei į diskursą įtraukiant angliškus žodžius, taip pabrėžiant perskyrą tarp savo ir svetimio, jau globalaus, pasaulio. Tai leidžia pastebėti hibridinę tapatybę, kuriame globalaus pasaulio elementai susimaišo kartu su praeitimi, papročiais ir tradicijomis. Be to, galima rasti pavyzdžių, kur taip pat sarkastiškai yra atkreipiamas

¹⁰⁹ Delfinai, „Mes“, (2024), „Youtube Music“ įrašas, <https://music.youtube.com/watch?v=TWbFfnmuqP8>, [1:18-1:20]

¹¹⁰ Foje, „Sidabrinės svajos“, (1996), dainos žodžiai, <https://dainutekstai.lt/r862/foje-sidabrinės-svajones.html>

¹¹¹ Žilvinas Žvagulis, „Amerikonas grįžo sūnus“, (20070, dainos žodžiai, <https://www.music.lt/lt/daina/Amerikonas-grizo-sunus/150655/>

dėmesys į migracijos mastą ir iš to kylančias problemas, pavyzdžiui siūlant – „pastatykit lietuvių sieną, nebeleiskit svetur nei vieno“¹¹². Visgi, kadangi šis pasiūlymas, nuskambėjęs grupės „Antis“ dainoje, nebuvo išgirstas, žmonių migracija į homogenišką lietuvių visuomenę įnešė ne tik kitų kultūrų įtakos, bet ir paskatino lietuvius, išvykusios iš tėvynės, permąstyti savo santykį su Lietuva. Būtent todėl galima pastebėti, kad emigracijos naratyvai muzikos kūrinuose taip pat yra neatsiejami nuo Tėvynės ilgesio bei įvairiapusiško santykio su valstybe, į kurią išvykstama.

Nors globalaus ir lokalaus pasaulio perskyra neretai kelia teorines įtampas, kadangi išlaikyti homogenišką tapatybę darosi vis sunkiau, galima pastebėti, kad lietuviai neretai išlieka prisirišę prie lietuviškos tapatybės ir toliau ją puoselėja, net ir būdami svetur. Savęs tapatinimas su lietuviška tapatybe yra pastebimas ir muzikoje, kuriai taip pat būdingas lietuviškumo išlaikymo emigracijoje naratyvas – „aš teik ilgai keliavau/bet žemaiteliu išlėkau“¹¹³. Tokį lokalaus pasaulio tapatumo naratyvą, net ir būnant globalioje aplinkoje, aptinkamą 2001 metais, galima pastebėti ir po poros metų, Lietuvai jau stojant į Europos Sąjungą. Nepaisant dar platesnio sienų atsivėrimo bei didesnių galimybių lietuviams keliauti, pasididžiavimas savo kilme ir tapatinimasis su Lietuva išlieka, teigiant, kad „ant mano kuprinės spindi raidės LT“¹¹⁴. Tai leidžia teigti, kad nepaisant to, kad globalizacijos teorijoje pabrėžiama, kad nomadiškas gyvenimo būdas ir klajojimas po pasaulį, gali silpninti tapatybę, Lietuvos atveju, prierašumas išlieka.

Toks prierašumas prie tėvynės gali būti pastebimas ne tik tarp sėslaus ir nomadiškojo pasaulio perskyroje, bet ir tarp emigrantų. Emigrantų tapatybė neišvengiamai kinta, kadangi susidūrus su globaliu pasauliu ir nauja bendruomene, kinta santykis su Tėvyne. Būtent todėl emigrantai gali ir toliau tapatintis su lietuvišku identitetu, ir visiškai atsisakyti savitos kultūros ir perimti naująją, arba bandyti suderinti abi, turint hibridinę tapatybę, kurioje susipina ir lietuviška, ir globali „pasaulio piliečio“ sampratos. Tapatinimasis su lietuvišku identitetu, gali būti atskleidžiamas emigracijoje dalyvaujant lietuvių bendruomenių veiklose, puoselėjant lietuviškas tradicijas ir kultūrą. Toks lietuviškumo palaikymas ir emigracijoje, gali pasireikšti per siekį išlaikyti lietuvišką gyvenimo būdą bei ryšį su palikta tėvyne, pavyzdžiui, „žaidžia Čikaga krepšinių/Žalgiriu pasivadinė/<...>/visur ir visada/kur mes, ten Lietuva“¹¹⁵.

¹¹² Antis, „Rojus“, (2013), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=M7RLLxiQFZg>, [1:45-1:54]

¹¹³ Žilvinas Žvagulis, „Zemaitius vesi pazyst“, (2001), dainos žodžiai, <https://www.music.lt/lt/daina/Zemaitius-vesi-pazyst/31006/>

¹¹⁴ ŽAS, „Turisto dainelė“, (2004), „Youtube“ vaizdo įrašas, https://www.youtube.com/watch?v=fm_oONbpcOE, [0:41-0:51]

¹¹⁵ B'avarija, „Visur ir visada“, (2005), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=9OjADe0l0cM>, [0:15-0:32]

Tai leidžia pastebėti ne tik siekį išlaikyti lietuviškumą, bet ir tai, kad tapatinamasis su savo bendruomene bei identitetu išlieka, net ir pasikeitus fizinei erdvei, taip išlaikant savito, lokalaus pasaulio svarbą.

Be to, emigracijos kontekste atsiskleidžia ir kitoks santykis su Tėvyne, formuojamas ne taip tiesiogiai. Emigracija gali būti suprantama ir pragmatiškai, tik kaip ekonominė priemonė pagerinti gyvenimo sąlygas. Taip, nors ir atskirai to neišskiriant, taip pat yra išlaikoma lietuviška kultūra bei tapatumas, kadangi nėra bandoma integruotis ar pažinti naują aplinką. Toks pragmatiškos emigracijos naratyvas atskleidžiamas ir muzikoje, teigiant, kad „ten pamaininis darbas naktinis, darbas ir nieko daugiau / bet kai čia aš sugrįžtu ir leidžiu sau viską, kas gali būt blatniau“¹¹⁶. Toks atotrūkis nuo valstybės, kurioje gyvenama, ir atsisakymas pritapti jos visuomenėje gali nulemti ir tai, kad nauja aplinka emigrantams išlieka nepažinta ir svetima. Tad, nepaisant, fizinio buvimo globalioje erdvėje, lokalaus ir globalaus pasaulio perskyra yra nepajuntama, kadangi pasilieka prie lokalaus, savito identiteto. Tai neretai yra būdinga valstybėse, kuriose gyvena didesnės emigrantų bendruomenės, kurios bendrauja tarpusavyje, gyvena kaimynystėje ir nebando išmokyti vietinės kalbos. Nors taip yra išlaikoma lietuviška tapatybė, atsisakymas pažinti kitas kultūras, kuria iškreiptą santykį su didesniu pasauliu. Toks santykis gali nulemti, kad gyvenant emigracijoje, išorinis pasaulis gali atrodyti kaip didelis ar nepažįstamas – „Oi tu, Stasy, tu sugrįžki į Alytų / Kol neprarijo Europos industrija“¹¹⁷. Nors toks santykis su išoriniu pasauliu, suprantant jį kaip grėsmę ar tiesiog darbo vietą, išlaiko lietuvišką tapatybę, net ir būnant svetur, tai tuo pačiu atskleidžia nenorą pažinti kitas kultūras bei asimiliuotis, išlaikant savitumą, vis labiau heterogeniškame pasaulyje.

Visgi, galima pastebėti, kad nenoras asimiliuotis ir laikymasis glaudžioje emigrantų bendruomenėje nėra kylantis vien tik iš pačių lietuvių. Tai neatsiejama ir nuo tikrų, neretai sunkių emigracijos patirčių, kuriose globalus pasaulis gali išties pasirodyti kaip nesvetingas bei pagrindžiantis stereotipus. Pavyzdžiui, grupė „InCulto“ savo Eurovizinėje dainoje teigia, kad nors mes visi iš ES, mes nesame lygūs, nes mes statome jūsų namus ir plauname jūsų indus¹¹⁸. Tai leidžia pastebėti, kad tapimas Vakarų bendruomenės dalimi politiniame lygmenyje nereikia nei pačios lietuviškos tapatybės kismo, pradedant laikyti save pilnateise Vakarų dalimi, nei tai, kaip ta tapatybė yra suprantama užsienyje. Nors

¹¹⁶ Žilvinas Žvagulis, „Europoj viskas O.K.“, (2015), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=1RLSgUYJWm8>, [1:30-1:44]

¹¹⁷ Antikvariniai Kašpirovskio dantys, „Oi tu, Stasy, Stasy, tu sugrįžki į Alytų!“, (2017), dainos žodžiai, <https://www.musixmatch.com/lyrics/Antikvariniai-Ka%C5%A1pirovskio-dantys/Oi-tu-Stasy-Stasy-tu-sugr%C4%AF%C5%BEki-%C4%AF-Alyt%C5%B3>

¹¹⁸ InCulto, „Eastern European Funk“, (2010), dainos žodžiai, <https://www.musixmatch.com/lyrics/InCulto/Eastern-European-Funk>

globalizmo teorija bei pačios Europos Sąjungos svarstymai apie federalizmą yra neatsiejami nuo savęs laikymo europiečiu, visgi, galima pastebėti, kad tai nebūtinai atitinka tai, kaip jaučiasi ir save apibrėži pati tauta. Tai neatsiejama ir nuo to, kad lietuviška tapatybė santykiyje su Vakarietišku skirtinguose kontekstuose, gali būti suprantama skirtingai, kartais save laikant Vakarų dalimi, kartais juos suvokiant kaip „Kitą / Kitus“.

Kita vertus, sąveikaujant su globaliu pasauliu natūralu, kad ryšys su tėvyne kinta ir naujas gyvenimas, susikurtas kitur, gali silpninti tautinę tapatybę. Šis neišvengiamas procesas, kai yra įsiliejama bendruomenė ir pradedama su ja tapatintis, gali nulemti, kad individas tolsta nuo savo valstybės, tapatumo, kalbos ar papročių. Toks naratyvas atsiskleidžia ir muzikoje, kurioje grupės „Antis“ dainoje teigiama, kad „augina sūnų Lietuvai mama / ji regi nuostabią senatvę / sūnus surado draugą ir gana / iš Londono negrįš į savo gatvę“¹¹⁹. Gyvenimas emigracijoje gali reikšti ne tik tapatybės silpnėjimą, bet ir visišką įsiliejimą į kitą bendruomenę bei tapimą jos dalimi. Pavyzdžiui, diskurse galima pastebėti ir kritiką emigrantams, priėmusiems kitos valstybės pilietybę, teigiant, kad „jeigu tik tokios vertybės / dėl pašalpos atsisakyti pilietybės“¹²⁰. Nors pilietybės atsisakymas nebūtinai reiškia ir tai, kad individas nebesitapatina su lietuvių tauta ar jos identitetu, tai atskleidžia globalaus pasaulio ir tapatybės sankirtą, kurioje pilietybė gali būti siejama ne su emociniu prisirišimu prie valstybės ar identitetu, bet su pragmatiškumu.

Tad nors diskurse atsiranda ir požymių, leidžiančių teigti, kad būnant svetur, kinta lietuviška tapatybė ar netgi yra nutolstama nuo savo identiteto, visgi, galima pastebėti, kad lietuviškoje savimonė daug dažniau vyrauja glaudus ryšys su tėvyne bei jos ilgesys. Taip pat tai leidžia pastebėti, kad net ir heterogeniškoje erdvėje, lietuviškumas dažniausiai išlieka.

4.4. Pareiga tėvynei arba „viską saugo NATO“

Analizuojant lietuviškas dainas, galima pastebėti, ir tėviškės bei neapibrėžto pasaulio sandūrą, kadangi aiškias valstybių ribas keičia labiau globali visa apimanti erdvė, kurioje aktualizuojama ir priklausymas tarptautinėms organizacijoms, ir tapatinimasis su globalesne tapatybe. Visgi, tokioje vis labiau neapibrėžto erdvėje, išlieka svarbus ir aiškus tėviškė pasaulis, ir vienijanti istorinė praeitis. LDK pergales ir mūšiai, iki šiol yra neatsiejama lietuviškos tapatybės dalimis, prisimenant istorines pergales

¹¹⁹ Antis, „Tiesa“, (2013), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=1PUByyFw6D0>, [1:10-1:24]

¹²⁰ G&G Sindikatas, „Paminklas“, (2018), dainos žodžiai, <https://www.musixmatch.com/lyrics/G-G-Sindikatas/Paminklas>

– „kadaisė mes arklius Juodojoj jūroj girdėm / priešus stipriai mušėm / ir Rusiją pravirkdėm“¹²¹. Be to, galima pastebėti, kad tokiaė kontekste neretai yra pabrėžiama ne tik galybė apskritai, bet ir pergalės prieš dabartinės Rusijos žemes, taip skaudžios tarpusavio istorijos ir patirtos priespaudos kontekste atskleidžiant, kad skausmingų tarpusavio santykių kontekste, Lietuva ne visada būdavo opresuojamojo vaidmenyje.

Be to, iš istorinės praėties kylantis pareigos tėvynei naratyvas nepraranda aktualumo ir šiandienos Lietuvoje, kurios šiandienos politinė situacija skatina puoselėti pilietiškumą bei pareigą ginti šalį. Lietuvos atveju, tai yra ne tik patriotiškumas, bet ir reali grėsmė, kylanti iš tarptautinės situacijos bei grindžiama skaudžiomis istorinėmis patirtis. Toks patriotiškumas, kylantis iš praėties, dėl pastarųjų metų įvykių tampa vis svarbesne lietuviško identiteto dalimi, kuri gali atsiskleisti ne tik kaip tiesioginė pareiga ginti tėvynę ginklu, bet ir akcentuojant pilietinio pasipriešinimo ar kolektyvinės gynybos svarbą, siekiant išsaugoti ne tik savo, bet ir kitų laisvę, taip keičiant erdvės naratyvą taapybėje. Pavyzdžiui, dainoje skirtoje Ukrainai¹²² akcentuojama, kad mes visi tik norime būti laisvi, bet kartais reikia kautis už savo teises ir gyvenimus¹²³. Šiaė, pastarųjų metų politinės realybės kontekste, itin atsiskleidžia globali „Aš“ / „Mes“ samprata ir tiesiogiai tapatinantis su netoliese vykstančiu karu. Pavyzdžiui, teigiama, kad „karas į namus / daros neramu“¹²⁴. Toks tiesioginis tapatinimasis su Ukraina leidžia pastebėti gerokai globalesnį tapatybės naratyvą, kuris apima ne tik savo tautinę bendruomenę, bet ir tautas, su kuriomis dalinamasi bendra istorine patirtimi, vertybėmis ir požiūriu į pasaulį. Galima teigti, kad šiaė kontekste tapatybinė „Aš“ / „Mes“ logika apima ne tik savo tautinę bendruomenę, bet yra suvokiama gerokai plačiau, jau globaliu mastu. Tai leidžia pastebėti ir globalizacijos teorijai būdingą atsiejimą nuo konkrečios fizinės erdvės, kadangi procesai vykstantys svetur, paveikia kiekvieną.

Visgi, galima pastebėti, kad toks globalaus bei ne apibrėžto pasaulio įsitvirtinimas dainų tekstuose yra pakankamai naujas dalykas. Ankstesnių laikotarpių kūryboje galima rasti tokiam ne apibrėžtam pasauliui oponuojantį norą išlaikyti nepakitusį tėviškės pasaulį. Pavyzdžiui, sarkastiškai atskleidžiant visuomenės nuogastavimus 2000-taisiais, svarstant dėl narystės NATO yra teigiama, kad „į NATO

¹²¹ Radioshow, „Europos Sąjunga“, (2005), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=FZucfg5Cuq4>, [0:00-0:08]

¹²² 15min, „The Roop“ nauja daina „Love Is All We Got“ reiškia paramą Ukrainos žmonėms“, *15min.lt*, (2022), žiūrėta 2025m. gruodžio 29d., <https://www.15min.lt/zmones/naujiena/muzika/the-roop-nauja-daina-love-is-all-we-got-reiskia-parama-ukrainos-zmonems-1054-1652464>

¹²³ The Roop, „Love is all we got“, (2022), dainos žodžiai, <https://www.musixmatch.com/lyrics/THE-ROOP/Love-Is-All-We-Got>

¹²⁴ Jauti, „Karas“, (2023), dainos žodžiai, <https://www.musixmatch.com/lyrics/jaut%C3%AC/Karas>

nebereikia / nėra ką mums ten veikti / tik neutralumas / mūsų privalumas / draugystė su Rytai / tai Lietuvos saugumas“¹²⁵. Nors toks sarkastiškas diskursas atliepia dalies to meto Lietuvos visuomenės nuotaikas bei nežinomybę prieš tampant NATO nare, tai taip pat atskleidžia ir nežinomybę, ar reikia tapatintis su Rytai, ar su Vakara, ar siekti išlikti neutraliais ir savitais. Tai leidžia pastebėti ne tik nežinomybę, bet ir savotišką kryžkelę, kuri parodo, kad lietuviškas identitetas visuomenėje 2000-tųjų pradžioje dar nebuvo aiškiai ar universaliai orientuotas į siekį tapatintis su Vakara, nors jau buvo išreikštas politiškai.

Tuo tarpu tai, kad Lietuva visgi tapo NATO nare atskleidžia ne tik politinės transformacijos pabaigą, bent jau politiniu lygmeniu tapus Vakarų valstybių dalimi, bet ir transformacinį lūžį kaip perėjimą iš vienos sistemos į kitą. Toks pokytis yra atskleidžiamas teigiant, kad „kūjis – griauti, plaktukas – naikinti / visi po šautuvą į ranką, į mašiną po patranką / ir į miestą paskui eurotanką“¹²⁶. Toks Sovietų Sąjungos simbolių paminėjimas, atkreipiant dėmesį į griovimą ir naikinimą, atspindi ne tik įsiliejimą į tarptautinę bendruomenę, bet ir išsilaisvinimą iš priespaudos, kurioje tauta ir jos identitetas buvo slopinami.

Galima pastebėti, kad politinis įsiliejimas į tarptautines organizacijas skatina permąstyti ir pareigos jausmą tėvynei, kadangi pakinta erdvė ir neišvengiamai susiduriama su gerokai didesniu, ne apibrėžtu pasauliu. Viena vertus, galima pastebėti, kad pareigos jausmas, net ir turint sąjungininkų niekur nedingsta, tik šalia jo atsiranda ir bendradarbiavimo svarba – „mus begalinę narsą priešas mato / o jeigu kas užpuls, apgintų NATO“¹²⁷. Tai leidžia teigti, kad net ir suprantant kintančią politinę situaciją bei grėsmes, pareigos jausmas iš lietuviškos tapatybės niekur nedingsta, tik susimaišo su hibridiška pasaulio piliečio samprata, kuriai būdingas ne tik pasiryžimas mirti už savo valstybę, bet ir tarptautinės taikos užtikrinimo svarba. Be to, galima pastebėti, kad kintant tarptautinės politikos situacijai, keičiasi ir pasitikėjimas tarptautinėmis organizacijomis ir jų įsipareigojimais. Pavyzdžiui, 2025 metais, retoriškai pastebima – „lauksi išdidžiai / kaip Baltųjų Rūmų malonės“¹²⁸. Toks tarptautinės politikos kismas skatina aktualizuoti pareigos tėvynei svarbą lietuviškame identitete, net ir turint sąjungininkų.

Kita vertus, galima pastebėti ir tai, kad pareiga tėvynei nėra savaime suprantama identiteto dalis. Nepaisant to, kad tapatybė yra neatsiejama nuo bendros praeities, kalbos ar papročių, šių dalykų svarba

¹²⁵ Radioshow, „Neparduosim žemės užsieniečiams“, (2001), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=YpgOgbDOFYQ>, [0:34-0:46]

¹²⁶ Despotin Fam, „Maxima, Pt.2“, (2010), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=HUhcrnoMaLQ> [0:30-0:37]

¹²⁷ Žilvinas Žvagulis, „Kareiviška – geroji“, (2005), dainos žodžiai, <https://www.musixmatch.com/de/songtext/%C5%BDilvinas-%C5%BDvagulis/Kareivi%C5%A1ka-geroji>

¹²⁸ Lilas ir Innomine, „Abrakadabra“, (2025), dainos žodžiai, <https://genius.com/Lilas-ir-innomine-abrakadabra-lyrics>

kiekvieno piliečio gyvenime gali būti skirtinga – „mus priešai atakuoja sausio 13-tą, / Aš guliu Maljorkoj ir geriu kokteilį dvyliktą“¹²⁹. Tai leidžia pastebėti, kad net ir homogeniškose bendruomenėse, tapatybė nėra universaliai pritaikoma visiems jos nariams bei priklauso nuo pačio žmogaus savimonės. Tai pat, atsiribojimas nuo pareigos tėvynei yra pastebimas ir Lietuvai tapus NATO nare. Šiuo atveju silpna tapatybė yra grindžiama kolektyvine gynyba ir Vakarų pasaulio įsipareigojimu ginti ne tik Lietuvą, bet ir Vakarams būdingas vertybes, tokias kaip laisvė ar demokratija – „Ką čia saugoti Tėvynėj? / Viską saugo NATO!“¹³⁰. Tai leidžia teigti, kad globalizmo teoretikų pastebimas tautinės tapatybės silpnėjimas globaliame pasaulyje, tam tikrais atvejais gali būti būdingas ir Lietuvai.

Taigi, pareigos tėvynei naratyvas lietuviškoje tapatybėje yra atskleidžiamas hibridiškai. Jis ne tik kyla iš praeities galimybės, bet ir globaliame pasaulyje kinta, tapatinant save ne tik su savo tautine bendruomene, bet „Aš“ / „Mes“ sąvoka pritaikant gerokai platesniame kontekste. Visgi, tai taip pat reiškia ir tai, kad įsiliejimas į tarptautinę bendruomenę keičia pareigos tėvynei sampratą, kartais perduodant atsakomybę kitiems.

4.5. Erdvės kismas arba „chebra, Europa mažėja“

Keičiantis erdvės suvokimui, kinta ir požiūris į ją. Būtent todėl, lietuviškų dainų tekstuose atsiskleidžia ir homogeniško bei heterogeniško pasaulio priešprieša, atsirandanti homogeniškai bendruomenei susiduriant su globaliu pasauliu. Tokia priešprieša gali reikšti ir tai, kad nyksta tautos ir jos savitumo svarba, užleisdama vietą globaliai, heterogeniškai tapatybei, kurios nevaržo jokios sienos. Pavyzdžiui, pastebima, kad „ir tik keli metai teliko, kol prabus kinai, afrikiečiai, rusai / tada bus tikro veiksmo / keisimės vertybėmis, žiniomis bei kultūra“¹³¹. Toks kismas, neišvengiamas šiandienos pasaulyje, atskleidžia ne tik pokytį, kurį išgyvena visas pasaulis, bet ir naują požiūrį į tautinį identitetą, kuris anksčiau vienijęs žmones, gali būti pakeistas žmonių būrimusi į bendruomenes pagal bendrus interesus ar pomėgius.

Kadangi globalizacijos kontekste, tapatybė gali būti ne tik tautinė, bet ir vienyti žmones pagal pomėgius ar veiklas, taip suartinant visiškai skirtingus žmones, gyvenančius skirtingose valstybėse. Tai neišvengiamai kuria universalias patirtis, būdingas žmonėms, nepaisant to, kur jie yra, o tautinės bendruomenės daro vis labiau heterogeniškoms. Pavyzdžiui, tapatinimasis su repo kultūra, leidžia teigti,

¹²⁹ Skamp, „Fishy“, (1999), dainos žodžiai, <https://dainutekstai.lt/r181594/skamp-fishy.html>

¹³⁰ Antikvariniai Kašpirovskio dantys, „Atsisakau“

¹³¹ Despotin fam, „Pats sau Dievas“, (2015), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=dWOcuDqUUYE>, [1:26-1:34]

kad „matau Brooklyn'o tiltą savo sapnuose / vaikštau Bronx'o labirintais, prabundu Šiauliuose“¹³². Tad nors fizinė erdvė lieka nepatikusi, žmonių patirtys ir multikultūriškumas skatina ne tik tapatintis pagal pomėgius, bet ir pasaulį atskleidžia kaip gerokai universalesnį, vienijamą panašių patirčių ar gyvenimo būdo, pavyzdžiui, „Brooklyn'e, ar Naujanuose alų siurbi / Fabuose ar Bronx'e per kuprą gaut gali“¹³³. Toks universalumas neišvengiamai paveikia ir tapatybę, kurioje galima rasti vis mažiau savitumo, kadangi juntamas globalaus pasaulio suvienodėjimas. Kitų valstybių gyvenimo būdo ar kultūros perėmimas, keičia tautinę tapatybę, kurioje šalia lietuviškų tapatumo bruožų atsiranda ir kitų kultūrų elementai. Pavyzdžiui, pastebima, kad šiuolaikiniai lietuviai „kalba ispaniškai / rengiamės itališkai / <...> / rūkom olandiškai“¹³⁴. Tai leidžia pastebėti homogeniškos bendruomenės kismą į jos kasdienį gyvenimą įtraukiant vis daugiau globalaus pasaulio elementų.

Visgi, Vakarų pasauliui būdingo universalumo ar vertybių apraiškos Lietuvoje gali būti interpretuojamos ne tik kaip tautinės tapatybės silpnėjimas. Galima teigti, kad tai atskleidžia Lietuvos kaip valstybės ir lietuviškos tapatybės transformaciją, kuri per tris dešimtmečius iš posovietinės valstybės virto pilnateise Vakarų bendruomenės dalimi. Toka tautinės tapatybės maišymąsi su globalia kultūra, taip pat, gali būti suprantamas kaip laimėjimas, teigiant, kad „ir pagaliau aš gyvenu kaip Vakarų buržujus / gurkšnoju viską, neškit picą į namus!“¹³⁵. Nors toks naratyvas nepaneigia to, kad sąveika su globaliu pasauliu gali silpninti tautinį identitetą, kad tapatybės heterogeniškumas gali būti ir teigiamas dalykas, neatsiejamas nuo laisvo pasaulio.

Visgi, tapatybės heterogeniškumas gali būti suprantamas ir neigiamai, kaip naikinantis homogenišką tautinę bendruomenę bei savitą jos identitetą. Pavyzdžiui, 2000-taisiais, kai Lietuvos diplomatai tik dėjo pastangas, kad pasiektų narystę tarptautinėse organizacijose, tapatinimasis su Vakaraais galėjo bei jų heterogeniškumu galėjo būti sunkiai įsivaizduojamas. Atvirkščiai, šio laikotarpio naratyvuose pastebimas ne tik sarkastiškas abejojimas galimybe įsilieti į Vakarų kultūrą, bet ir tapatinimasis su žemdirbiais, nuo seno neatsiejama lietuviškos tapatybės dalimi – „nėra sąjungos, kuri nesvajoja / susijungti su tokiais kaip mes – ARTOJAIS“¹³⁶. Visgi, Lietuvos, stojančios į Europos Sąjungą kontekste, žemdirbiška kultūra gali reikšti ne tik savęs pašėpimą ar nuvertinimą. Tai taip gali pabrėžti lietuviškos tapatybės unikalumą, išsaugotą iki šių dienų. Tokiame kontekste Europos Sąjunga gali būti

¹³² Pushaz, „Repas apie repą“, (2013), dainos žodžiai, <https://genius.com/Pushaz-repas-apie-repa-lyrics>

¹³³ Pushaz, „Repas apie repą“

¹³⁴ OG Version, „Kabin3tas“, (2025), dainos žodžiai, <https://genius.com/Og-version-kabin3tas-lyrics>

¹³⁵ Antis, „Buržujus“

¹³⁶ Bavarija, „Laisvė 2000“, (2000), dainos žodžiai, <https://bavarija-fans.tripod.com/mylekmane/id13.html>

suvokiama kaip kelianti grėsmę lietuviškai tapatybei ir nuo seno puoselėjamoms lietuviškoms vertybėms. Pavyzdžiui, nuogaustaujant dėl narystės ES yra teigiama, kad „prarasim savitumą / žemdirbių orumą“¹³⁷. Toks lietuviškos tapatybės aktualizavimas stojimo į Europos Sąjungą procese atskleidžia tai, kad 2000 pradžioje Lietuva susidūrė su nežinomybe dėl ateities ir to, ką atneš buvimas tarptautinės bendruomenės dalimi. Tai leidžia pastebėti šiame kontekste unikali lietuviška tapatybė, išlikusi žemdirbiška kultūra, gali būti suprantama ir kaip saugotina vertybė, neatsiejama nuo lietuviško identiteto, ir kaip pašėpiantis veiksnys, tolinantis lietuvišką tapatybę nuo integracijos į Vakarų visuomenę.

Globalizacija ir atviros galimybės keliauti į lietuviybės naratyvą įnešė ir sumažėjusio pasaulio sampratą. Nors fizinė erdvė lieka nepakitusi, atstumas, nors ir nepakitęs, gali atrodyti mažesnis, kaip pastebi grupė „ŽAS“ – „sakau jums, chebra, / Europa mažėja“¹³⁸. Visgi, tai nebūtinai reiškia tapatybės silpnėjimą iki tol homogeniškoje buvusioje visuomenėje. Atvirkščiai, galima pastebėti, kad nekeičia prieraišumo Lietuvai ir tapatinimosi su lietuviška tapatybe. Pavyzdžiui, tai gali pasireikšti ne bandymu asimiliuotis su nauja kultūra, o siekti ją išlaikyti net ir naujai atsivėrusiame Vakarų pasaulyje bei plečiant lietuvišką kultūrą ir už Lietuvos ribų, pavyzdžiui, teigiant, kad „Londone įkursim greitai / Laisvės alėją“¹³⁹.

Lietuviškoje tapatybėje juntamas erdvės kismas gali būti nusakomas remiantis ir geografinė Lietuvos padėtimi. Tad išsilaisvinimas iš priespaudos, gali pasirodyti ir kaip geografinis perėjimas iš vieno pasaulio į kitą. Nors Lietuvos geografinė padėtis lieka nepatikusi galimybė patiems apibrėžti save leidžia pastebėti kintančią erdvę. Pavyzdžiui, 1991 metais, vos atkūrus nepriklausomybę, yra pastebima, kad Lietuva yra „tarp Europos ir Honkongo“¹⁴⁰. Nors taip nebandoma tapatintis su konkrečia kultūra ar priskirti save jai, tai atskleidžia savotišką kryžkelę, kurioje atsivėrusi nepriklausomybė atkūrusi valstybė. Galima pastebėti, kad toks savęs pozicionavimas tarp Rytų ir Vakarų atskleidžia valstybės ir tapatybės dilemą, kurią kryptį rinktis.

Taigi, erdvės kismas neišvengiamai paveikia lietuvišką tapatybę įnešdamas į ją kitų kultūrų patirtis bei gyvenimo būdą. Visgi, net ir tokia kontekste, yra pastebimas siekis išsaugoti savo tapatumo unikalumą bei savitumą.

¹³⁷ Radioshow, „Europos Sąjunga“, [0:32-0:35]

¹³⁸ ŽAS, „Žalias pasas“, (2002), dainos žodžiai, https://sonichits.com/video/Zas/Zalias_Pasas

¹³⁹ ŽAS, „Žalias pasas“

¹⁴⁰ Bix, „Tarp Europos ir Hongkonko“

4.6. Modernioji tauta arba „šiek tiek rasistė“

Kartu su globaliu pasauliu atsirandanti tradicinio ir modernaus pasaulio priešara, atsiskleidžia ir lietuviškame diskurse, atskleisdama tradicijų svarbos kismą bei samplaiką su modernumu lietuviškoje tapatybėje. Pavyzdžiui, išsilaisvinimo naratyvas, iškart neatsiejamas nuo ryšio su kapitalizmu, gali pabrėžti ir savitą, lietuvišką tradicijų atsisakymą, teigiant, kad „nereik mums net duonelės / bananų pilna yr“¹⁴¹. Tai leidžia pastebėti ne tik lietuviškų vertybių, kuriose duona yra suvokiama kaip šventa, kismą, bet ir atskleidžia kaip modernaus pasaulio kismas gali neigiamai paveikti tradicinį pasaulį ir jo elementus. Be to, transformacinis lūžis, kurį išgyveno Lietuva, keičia ne tik vertybes, bet ir mitų bei pasakojimų svarbą. Pavyzdžiui, yra pastebimas ir kultūrinis lūžis, kuris yra apibūdinamas kaip „gimei pagonim – mirsi technokratu“¹⁴². Toks pagonybės, pastebimos lietuviškuose pasakojimuose bei mituose kismas į technokratiją atskleidžia globalaus pasaulio lūžį, kuriame valstybės ir tarptautinės organizacijos tampa vis labiau biurokратиškomis. Būtent tai leidžia teigti, kad sandūra su globaliu pasauliu gali ir keisti tapatybę, žmonėms vis dažniau natūraliai atsisakant paveldo, papročių bei tradicijų. Visa tai kartu gali būti suvokiama ir kaip iššūkis moralei, vertybėms ar net religijai. Moderniame pasaulyje vis dažniau yra pastebima, kad „tavo vaikai ateistai / vertybės svyruoja“¹⁴³. Toks vertybių nykimo naratyvas yra siejamas su kapitalizmu ir globalizacija, pavyzdžiui, „prekių karas – tai vertybių maras / legalus košmaras, aš nebūsiu prekė“¹⁴⁴. Visi šie bruožai leidžia modernybę įsitvirtinimą tradiciniame pasaulyje, taip neišvengiamai keičiant ir tapatybę.

Visgi, tapatybė yra neatsiejama ir nuo tradicinio pasaulio, sudaryto iš praeities, istorinių išgyvenimų, kalbos bei mitų ar pasakojimų, kurie susiformavę per ilgą tautos istoriją, natūraliai vienija tautas – „vadink save lietuviu, nes mūsų tokia natūra“¹⁴⁵. Galima pastebėti, kad tapatybė nėra natūraliai kylanti tik iš per ilgus šimtmečius nusistovėjusių ir žmones saistančių veiksmų. Tapatybė taip pat yra neatsiejama nuo naujų išgyvenimų ir patirčių, sandūros su moderniu pasauliu, kuri keičia tautos identitetą ir tapatybę, papildant ją naujomis patirtis ir iš to kylančiais naujais savęs apibrėžimo diskursais. Tokia sandūra su neretai vakarietiškomis vertybėmis, gali sukelti ir iššūkių, kadangi tapatybėms tampant vis labiau hibridiškoms galima įžvelgti ir konfliktą tarp modernaus pasaulio ir homogeniškos visuomenės,

¹⁴¹ Žilvinas Žvagulis, „Lietuvuo jau bananą“, [0:44-0:48]

¹⁴² Despotin fam feat. Keturios ryto & LKRDS, „Vadyba“, (2024), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=L6LEY1usL3Q>, [1:18-1:23]

¹⁴³ Lilas ir Innomine, „Frankenšteinas“, (2025), dainos žodžiai, <https://genius.com/Lilas-ir-innomine-frankensteinas-lyrics>

¹⁴⁴ Vaidas Baumila, Linas Adomaitis, „Daug kas tau sako“, (2006), dainos žodžiai, https://dainoszodziai.lt/vaidas-baumila-ir-linas-adomaitis-daug-kas-tau-sako/1597/#google_vignette

¹⁴⁵ OG Version, „Į žinutę atsakyk“, (2022), dainos žodžiai, <https://genius.com/Og-version-i-zinute-atsakyk-lyrics>

kuri gali siekti ir išlaikyti savo unikalumą bei atmesti vertybes, kuriomis pasižymi Vakarų pasaulis. Pavyzdžiui, žmogaus teisių temoje pastebima, kad laisvės naratyvas nėra savaime suprantamas ar universaliai taikomas visiems žmonės, net ir vertinant asmens laisvės – „mėgsta laisvę, bet šiek tiek rasistė / <...> / šiek tiek homofobė“¹⁴⁶.

Sandūra su globaliu pasauliu gali paskatinti ir platesnę pasaulėžiūrą bei atsakomybę ne tik už save ar savo šalį, bet ir globalias problemas. Tai gali paveikti ir pačią tapatybę bei jos kismą, į ją įtraukiant ir Vakarų vertybes bei atsakomybės pasidalinimą sprendžiant klausimus, kurie gali tiesiogiai ir neliesti Lietuvos visuomenės. Pavyzdžiui, teigiama, kad „su bendražygiais miškus Amazonės gesina / mano rytojus neima šiaudelių Coffein‘e“¹⁴⁷. Tokia kiekvieno žmogaus indėlio ar įpročių svarba viso pasaulio gerovei atskleidžia globalios tapatybės naratyvą, kuriame pareigos jausmas skirtas ne tik tėvynei, bet ir visam pasauliui.

Visgi, globali tapatybė nereiškia, kad universaliai yra jaučiama atsakomybė ne tik už savo tautą, bet ir visą pasaulį. Tai taip pat reiškia, kad kartu su kapitalizmo įsitvirtinimu, Lietuvoje įsitvirtino ir kapitalistinės sistemos ydos, pavyzdžiui, pastebima, kad „čia vartotojų visuomenė ryja, ryja / o pririę vienas kito bijo“¹⁴⁸. Tai leidžia pastebėti ne tik tai, kad kartu su globaliu pasauliu ir kapitalizmu lietuviškame identitete įsitvirtino vartotojiškumas, neatsiejamas nuo modernaus pasaulio, bet ir tai, kad vis dažniau yra juntamas susvetimėjimas ar bendrumo bei vienybės trūkumas net ir homogeniškoje visuomenėje.

Taigi, akivaizdu, kad šiandienos modernaus gyvenimo pokyčiai neišvengiamai keičia ir Lietuvos visuomenę. Visgi, galima pastebėti, kad šis pokytis yra nevienareikšmiškas, kadangi jame galima pastebėti ir prisitaikymą prie modernaus pasaulio, keičiant ar užmirštant savas vertybes, ir globalios atsakomybės jausmą, ir nenorą priimti besikeičiantį pasaulį bei jo heterogeniškumą.

Išvados

1. Remiantis postkolonializmo ir globalizacijos teorijomis įmanoma atskleisti ne tik diskursą, kuriuo atskleidžiama šiuolaikinė lietuviška tapatybė, bet ir įsigilinti į transformacinius lūžius, neišvengiamai paveikusios Lietuvos visuomenę ir savęs apibrėžimą.

¹⁴⁶ Despotin Fam, „Miesto MS (Toli–Gražu)“, [1:57-2:05]

¹⁴⁷ Lilas ir Innomine, Evgenya Redko, „Viso labo šiandien“, (2019), dainos žodžiai, <https://www.musixmatch.com/lyrics/Lilas-ir-Innomine-Evgenya-Redko/Viso-Labo-%C5%A0iandien>

¹⁴⁸ Pushaz, „Betono džiunglės“, (2012), dainos žodžiai, <https://genius.com/Pushaz-betono-dziungles-lyrics>

2. Diskurso analizės metodas leido išanalizuoti ir atskleisti kaip yra formuojamas diskursas, kaip jis kinta skirtingame kontekste bei kaip jis sąveikauja su postkolonializmo ir globalizacijos teorijomis. Darbe buvo tiriamos šiuolaikinės lietuviškos dainos, siekiant suvokti, kaip populiarioje kultūroje atskleidžiama ne tik lietuviška tapatybė, bet ir jos pokytis transformacinių lūžių kontekste.
3. Darbe nustatyta, kad diskurse atsiskleidžia ne tik postkolonializmo ir globalizacijos elementai, bet ir tai, kad jie neretai naudojami paraleliai, kartu sąveikauja toje pačioje erdvėje, taip atskleidžiant hibridinę lietuvišką tapatybę, kurioje transformaciniai lūžiai vyko kartu. Tai leidžia pastebėti, kad diskurse susipina ir dekolonizacijos, ir globalaus pasaulio patirtys. Pavyzdžiui, pastebima, kad laisvės naratyvas yra neatsiejamas ir nuo patirtos opresijos, ir nuo globalaus pasaulio, taip atskleidžiant ne tik laisvės ir išsilaisvinimo naratyvų ryšį, bet ir tai, kad Lietuvos atveju laisvės suvokimas yra neatsiejamas nuo kapitalistinės sistemos įsitvirtinimo.
4. Analizuojant sovietinį palikimą pastebima, kad diskurse vyrauja išsilaisvinimo naratyvas bei okupacinės patirties reflektavimas, grindžiamas tuo, kad svetimas okupantų pasaulis yra atskleidžiamas per skaudžių įvykių refleksiją, sarkazmą ir suvokimą, ir tuo pačiu, kad okupacija apėmė ir siekį pakeisti lietuvišką tapatybę bei primesti kitokią istorijos versiją.
5. Darbe išsiaiškinta, kad net ir heterogeniškos erdvės kontekste, diskurse yra pabrėžiama lietuviškos tapatybės ir jos išsaugojimo svarba, leidžianti pastebėti, kad lietuviškai tapatybei yra būdingas homogeniškumas net ir susiduriant su globaliu, heterogenišku pasauliu.
6. Tėviškės ir neapibrėžto pasaulio perskyroje atsiskleidžia ir pareigos tėvynei naratyvas. Darbe šis naratyvas parodo ne tik tai, kad šiandienos lietuviška tapatybė yra neatsiejama nuo grėsmės suvokimo ir pareigos ginti tėvynę jausmo, kylančio iš istorinės praeities, bet ir tai, kad šiame kontekste tapatybinė „Aš“ / „Mes“ sąvoka apima gerokai platesnį tapatinimąsi ne tik su savo tėvyne, bet ir su siekiu užtikrinti globalią taiką neapibrėžtame pasaulyje. Tai leidžia pastebėti, kad lietuviškai tapatybei šiame kontekste yra būdingas tapatinimas ne tik su savo, bet ir su globalia bendruomene.
7. Diskurso analizė taip pat atskleidžia, kad heterogeniško bei homogeniško pasaulių sandūroje atsiskleidžia hibridinė tapatybė, kadangi mažėjančios erdvės kontekste yra ne tik perimamos kitų kultūrų patirtys, bet ir siekiama išlaikyti savitą tapatumą.

8. Galiausiai, išsiaiškinta, kad tradicinio ir modernaus pasaulio perskyroje taip pat pastebimas kismas, į lietuvišką tapatybę įtraukiantis vis daugiau vartotojiškumo ar vertybių praradimo, taip atsisakant tradicinio pasaulio bruožų tapatybėje.
9. Analizuojant, kaip transformacinių lūžių kontekste yra atskleidžiama lietuviška tapatybė, pastebėtas tapatybės hibridiškumas, kuriame susipina ir skaudžios okupacijos patirtys, ir sąveika su globaliu pasauliu, ir siekis išlaikyti savitą tapatybę kintančiame pasaulyje. Tai leidžia teigti, kad nepaisant neišvengiamų pokyčių, su kuriais susiduria tautinis identitetas, tapatybė išlieka aktuali ir svarbi šiandienos Lietuvoje.

Tyrimo ribotumai: atsižvelgiant į darbo apimtį ribotumą buvo analizuojama tik dalis lietuviškos muzikos, išleistos po nepriklausomybės atkūrimo. Nors darbe buvo analizuojamas didelis duomenų kiekis, tai gali reikšti, kad platesnio masto analizė galėtų papildyti tyrimą ar atskleisti kitokius tapatybės naratyvus. Taip pat pastebima, kad tyrimas apsiribojo atkurtos nepriklausomybės laikotarpiu, tad ateities tyrimai, kuriuose būtų analizuojamas išsilaisvinimo judėjimas ir jame vyraujantys diskursai, galėtų suteikti papildomų įžvalgų.

Šaltiniai

1. „Bravo“ muzikiniai apdovanojimai, https://lt.wikipedia.org/wiki/Bravo_muzikiniai_apdovanojimai
2. „M.A.M.A“ muzikiniai apdovanojimai, <https://muzikosapdovanojimai.lt/nominacijos/>
3. 15min, „The Roop“ nauja daina „Love Is All We Got“ reiškia paramą Ukrainos žmonėms“, *15min.lt*, (2022), žiūrėta 2025m. gruodžio 29d., <https://www.15min.lt/zmones/naujiena/muzika/the-roop-nauja-daina-love-is-all-we-got-reiskia-parama-ukrainos-zmonems-1054-1652464?>
4. Agnė Girkontaitė, „Struktūros ir veikėjo santykis diskurso analizėje“, *SMV*, vol. 42, no. 1, 2018
5. Agnes Weiyun He, „Discourse Analysis“, *The Handbook of Linguistics* (eds M. Aronoff and J. Rees-Miller), (2017)
6. Andrius Mamontovas, „Geltona. Žalia. Raudona“, (2008), dainos žodžiai, <https://dainutekstai.lt/r2054/andrius-mamontovas-geltona-zalia-raudona.html>
7. Anshuman Prasad, „The Gaze of the Other: Postcolonial Theory and Organizational Analysis“, *Postcolonial Theory and Organizational Analysis*, (2003)
8. Antikvariniai Kašpirovskio dantys, „Atsisakau“, (2015), dainos žodžiai, <https://www.musixmatch.com/de/songtext/Antikvariniai-Ka%C5%A1pirovskio-dantys/atsisakau>
9. Antikvariniai Kašpirovskio dantys, „Oi tu, Stasy, Stasy, tu sugrįžki į Alytų!“, (2017), dainos žodžiai, <https://www.musixmatch.com/lyrics/Antikvariniai-Ka%C5%A1pirovskio-dantys/Oi-tu-Stasy-Stasy-tu-sugr%C4%AF%C5%BEki-%C4%AF-Alyt%C5%B>
10. Antis, „Buržujus“, (2007), dainos žodžiai, <https://elyrics.lt/bur?ujus-dainos-zodziai-antis.html>
11. Antis, „Laiko nėra“, (2009), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=-B2Ukk-V-bE>
12. Antis, „Rojus“, (2013), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=M7RLLxiQFZg>
13. Antis, „Tiesa“, (2013), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=1PUByyFw6D0>
14. Antonina Kłoskowska, „The Response of National Cultures to Globalization and Its Effect on Individual Identity“, *Polish Sociological Review*, (121), (1998)
15. Arif Dirlik, „Rethinking Colonialism: Globalization, Postcolonialism, And The Nation“, *Interventions*, 4(3), (2002)
16. B'avarija, „Visur ir visada“, (2005), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=9OjADe0l0cM>
17. Bavarija, „Kol vėjas pūs!“, (2004), dainos žodžiai, <https://genius.com/Bavarija-kol-vejas-pus-lyrics>
18. Bavarija, „Laisvė 2000“, (2000), dainos žodžiai, <https://bavarija-fans.tripod.com/mylekmane/id13.html>
19. Benedict Anderson, *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. (Verso, 1991), p. 7
20. Bill Ashcroft, *Post-Colonial Transformation*, (London: Routledge, 2001), p. 216-217
21. Biplan, „Už laisvę!“, (2014), dainos žodžiai, <https://lyricstranslate.com/en/biplan-u%C5%BE-laisv%C4%99-lyrics.html>
22. Bix, „Tarp Europos ir Hongonko“, (1991), dainos žodžiai, <https://www.paroles-musique.com/eng/Bix-Tarp-Europos-ir-Honkongo-lyrics,p4800182>

23. Daiva Tamošaitytė, „Lietuviškumo metamorfozės šiuolaikinių kompozitorių audiovizualinėje kūryboje“, iš Rita Repšienė, *Lietuvių tautos tapatybė: tarp realybės ir utopijos*, (Vilnius, Kultūros, filosofijos ir meno institutas:2007), p. 151-170
24. David Hesmondhalgh, „Towards a Critical Understanding of Music, Emotion and Self-Identity“, *Consumption, markets and culture*, 11 (4)
25. Delfinai, „Mes“, (2024), „Youtube Music“ įrašas, <https://music.youtube.com/watch?v=TWbFfnmuqP8>
26. Despotin fam feat. Keturios ryto & LKRDS, „Vadyba“, (2024), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=L6LEY1usL3Q>
27. Despotin Fam, „Maxima, Pt.2“, (2010), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=HUhcnoMaLQ>
28. Despotin Fam, „Miesto Ms (Toli–Gražu), (2018), „Youtube“ vaizdo įrašas, https://www.youtube.com/watch?v=TF6kUYTocMk&list=PL6SvUD9U8UWpsVi_8fq6dbYEW0vriMWMk&index=4
29. Despotin fam, „Pats sau Dievas“, (2015), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=dWOcuDqUUYE>
30. Despotin Fam, „Praregėjęs pamatai“, (2018), dainos žodžiai, <https://www.musixmatch.com/lyrics/Despotin-Fam-2/Prareg%C4%97j%C4%99s-Pamatai>
31. Dick Pels, „Privileged nomads: on the strangeness of intellectuals and the intellectuality of strangers“, *Theory, culture & society* 16.1, (1999)
32. Elfie Rembold, Peter Carrier, „Space and Identity: Constructions of National Identities in an Age of Globalisation.“, *National Identities* 13 (4), (2011)
33. Epp Annus, „The conditions of Soviet colonialism.“, *Interlitteraria* 16.2 (2011)
34. FC Baseball, „Jauna Lietuva“, (2024), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=6z5XRHJiyXM>
35. Foje, „Sidabrinės svajos“, (1996), dainos žodžiai, <https://dainutekstai.lt/r862/foje-sidabrinės-svajones.html>
36. G&G Sindikatas, „Paminklas“, (2018), dainos žodžiai, <https://www.musixmatch.com/lyrics/G-G-Sindikatas/Paminklas>
37. G&G Sindikatas, „Žaibo rykštė“, (2014), dainos žodžiai, <https://dainutekstai.lt/r8142/gg-sindikatas-zaibo-rykste.html>
38. Gal Ariely, „Globalization, immigration and national identity: How the level of globalization affects the relations between nationalism, constructive patriotism and attitudes toward immigrants?“, *Group Processes & Intergroup Relations*, 15(4)
39. Homi K. Bhabha, *The Location of Culture*. (Routledge, 1994)
40. InCulto, „Eastern European Funk“, (2010), dainos žodžiai, <https://www.musixmatch.com/lyrics/InCulto/Eastern-European-Fun>
41. Irena Štutiniene, „Socialinė atmintis ir šiuolaikinė lietuvių tautinė tapatybė“, iš V. Čiubrinskas, *Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos*, (Vilnius, Lietuvos istorijos institutas: 2008)
42. Jan Nederveen Pieterse, *Globalization and culture: Global mélange*, (Rowman & Littlefield, 2019)
43. Jauti, „Karas“, (2023), dainos žodžiai, <https://www.musixmatch.com/lyrics/jaut%C3%AC/Karas>
44. Jūratė Landsbergytė, „Istorinis kontekstas naujausioje lietuvių muzikoje. Aktualiosios įtampos“, *Menotyra* 28.1–2 (2021): 93-110

45. Kate Manzo, „Critical humanism: Postcolonialism and postmodern ethics“, *Alternatives* 22.3, (1997)
46. Kevin V. Mulcahy, „Combating coloniality: the cultural policy of post-colonialism“, *International Journal of Cultural Policy*, (2015)
47. Lilas ir Innomine, „Abrakadabra“, (2025), dainos žodžiai, <https://genius.com/Lilas-ir-innomine-abrakadabra-lyrics>
48. Lilas ir Innomine, „Frankenšteinas“, (2025), dainos žodžiai, <https://genius.com/Lilas-ir-innomine-frankensteinas-lyrics>
49. Lilas ir Innomine, „Pagyvenęs ir vidutiniškai gudrus“, (2019), dainos žodžiai, <https://www.musixmatch.com/lyrics/Lilas-ir-Innomine/Pagyven%C4%99s-Ir-Vidutini%C5%A1kai-Gudrus>
50. Lilas ir Innomine, Evgenya Redko, „Viso labo šiandien“, (2019), dainos žodžiai, <https://www.musixmatch.com/lyrics/Lilas-ir-Innomine-Evgenya-Redko/Viso-Labo-%C5%A0iandien>
51. Liudas Mažylis, „Lithuania’s European identity during the post-soviet period“, in *Lithuanian and Belarusian national identity in the context of European integration*, Steven M. Hoffman, Renee Buhr (ed.), (Kaunas: Vytautas Magnus University, 2013)
52. Mantas Jankavičius, Skamp, „Mis Europa, (2007), dainos žodžiai, <https://dainutekstai.lt/r1433/mantas-su-skamp-mis-europa.html>
53. Manuel Castells, „Globalisation, identity and the state“, *Social Dynamics*, 26:1, (2000)
54. Margarita Sargautytė, „Lietuviškoji tapatybė: kodėl jos vis ieškome ir kodėl mums tokia svarbi lietuvių kalba?“, 15min, (2021), žiūrėta 2025m. birželio 14d., <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/lietuviskoji-tapatybe-kodel-jos-vis-ieskome-ir-kodel-mums-tokia-svarbi-lietuviu-kalba-56-1466382>
55. Maria Zowisło, „The Home and the World. On the Paths of Contemporary Nomads“, *Folia Turistica* 28.2, (2013)
56. Maroje Višić, „Bauman’s metaphors in motion: The tourist metaphor and digital nomadism“, *Sociologija* 67.3, (2025)
57. Nargiz Naghiyeva, „Post-Soviet Colonialism and Postcolonialism: A Controversial Discourse.“, *Path of Science* 11.3 (2025)
58. Nerija Putinaite, *Trys lietuviškosios Europos: Tauta, Europa, ES dabartinėje tapatybėje*, (Vilnius: Lietuvių atalikų mokslų akademija, Naujasis Židinys – Aidai, 2014)
59. OG Version, „Kabin3tas“, (2025), dainos žodžiai, <https://genius.com/Og-version-kabin3tas-lyrics>
60. OG Version, „į žinutę atsakyk“, (2022), dainos žodžiai, <https://genius.com/Og-version-i-zinute-atsakyk-lyrics>
61. Peggy Ochoa, „The historical moments of postcolonial writing: Beyond colonialism's binary“, *Tulsa Studies in Women's Literature* 15.2, (1996)
62. Peter Marden, „Geographies of dissent: globalization, identity and the nation“, *Political Geography*, volume 16, issue 1, (1998)
63. Peter Phipps. „Postcolonialism and Security: Fractured Empires“. Iš A. Warren (Ed.), *Global Security in an Age of Crisis*, (Edinburgh University Press, 2023)
64. Pierre Manent, *Demokratija be tautų: apie savivaldos pabaigą Europoje*, (Vilnius: Versus Aureus, 2008), p. 34
65. Pushaz, „Betono džunglės“, (2012), dainos žodžiai, <https://genius.com/Pushaz-betono-dziungles-lyrics>

66. Pushaz, „Repas apie repą“, (2013), dainos žodžiai, <https://genius.com/Pushaz-repas-apie-repa-lyrics>
67. Radiocentro muzikiniai apdovanojimai, https://lt.wikipedia.org/wiki/Radiocentro_muzikiniai_apdovanojimai
68. Radioshow, „Europos Sajunga“, (2005), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=FZucfg5Cuq4>
69. Radioshow, „Laisva šalis“, (1997), dainos audio įrašas, <https://www.pakartot.lt/album/radioshow-2000>
70. Radioshow, „Neparduosim žemės užsieniečiams“, (2001), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=YpgOgbDOFYQ>
71. Ray Hudson, „Regions and place: music, identity and place“, *Progress in Human Geography*, 30(5), (2006)
72. Raymond LM Lee, „Modernity, modernities and modernization: Tradition reappraised“, *Social Science Information* 52.3, (2013)
73. Rolf Lidskog, „The role of music in ethnic identity formation in diaspora: A research review.“, *International Social Science Journal* 66.219-220 (2016)
74. Roxanne Lynn Doty, „Imperial encounters“, *Borderlines*, 5. (University of Minnesota Press: Minnesota, London, 1996)
75. Rudolf De Cilia, Martin Reisigl, Ruth Wodak, „The Discursive Construction of National Identities“, *Discourse & Society*, 10(2)
76. SA Thameemul Ansari, „Freedom and Postcolonial Reality: A Critical Reading of the Writings of HB Stowe and Toni Morrison.“, *SMART MOVES JOURNAL IJELLH* 2.1, (2014)
77. Simon During. „Postmodernism and Postcolonialism Today“, *Textual Practice* 1 (1), (1987)
78. Skamp, „Fishy“, (1999), dainos žodžiai, <https://dainutekstai.lt/r181594/skamp-fishy.html>
79. Stuart Hall, „Cultural Identity and Diaspora“, J. Rutherford (Ed.), *Identity: Community, Culture, Difference*, (London: Lawrence & Wishart, 1990)
80. Sumie Okazaki, E. J. R. David, Nancy Abelmann, *Colonialism and Psychology of Culture*, 2(1), (2008)
81. Špela Kalčič, „Going nomad: new mobile lifestyles among Europeans“, *Dve domovini* 38 (2013)
82. The Roop, „Love is all we got“, (2022), dainos žodžiai, <https://www.musixmatch.com/lyrics/THE-ROOP/Love-Is-All-We-Go>
83. Tien-Hui Chiang, Qian Zhou, „Can cultural localization protect national identity in the era of globalization?“, *Educational Philosophy and Theory*, 51(6), (2018)
84. Ulrich Beck, „The cosmopolitan perspective: sociology of the second age of modernity“, *The British Journal of Sociology*, 51, (2000)
85. Victor Roudmetof, „Globalization or modernity?“, *Comparative Civilizations Review* 31.31, (1994)
86. Violeta Riaubiškytė, „Visai neseniai“, (2004), dainos žodžiai, <https://dainutekstai.lt/r1730/violeta-riaubiskyte-visai-neseniai.html>
87. Vytautas Jarutis, „Kultūros paveldas, tautinė valstybė ir globalizacija: tarpusavio ryšiai ir įtakos.“, *Politologija* 3 (2011), p. 89
88. Walter Mignolo, „The allocation and relocation of identities: Colonialism, Nationalism, Transnationalism.“, *Mester* 27.1 (1998)
89. Wang Zhuojun, He Hualing, „National Identity in the Era of Globalization: Crisis and Reconstruction“, *Social Sciences in China*, 35(2), (2014)

90. Zygmunt Bauman, Globalizacija: pasekmės žmogui, (Vilnius, 2007). Iš Vytautas Jarutis, „Kultūros paveldas, tautinė valstybė ir globalizacija: tarpusavio ryšiai ir įtakos.“, Politologija 3 (2011)
91. ŽAS, „Turisto dainelė“, (2004), „Youtube“ vaizdo įrašas, https://www.youtube.com/watch?v=fm_oONbpcOE
92. ŽAS, „Žalias pasas“, (2002), dainos žodžiai, https://sonichits.com/video/Zas/Zalias_Pasas
93. ŽAS, Veronika Povilionienė, „Garbė“, (2004), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=WFIi0PQc5sg>
94. Žilvinas Žvagulis, „Amerikonas grįžo sūnus“, (2007), dainos žodžiai, <https://www.music.lt/lt/daina/Amerikonas-grizo-sunus/150655/>
95. Žilvinas Žvagulis, „Europoj viskas O.K.“, (2015), „Youtube“ vaizdo įrašas, <https://www.youtube.com/watch?v=1RLSgUYJWm8>
96. Žilvinas Žvagulis, „Kareiviška – geroji“, (2005), dainos žodžiai, <https://www.musixmatch.com/de/songtext/%C5%BDilvinas-%C5%BDvagulis/Kareivi%C5%A1ka-geroji>
97. Žilvinas Žvagulis, „Lietuvuo jau bananą“, {1997), „Spotify“ įrašas, <https://open.spotify.com/track/3iikr7iMigDzyNPkXysvbT>
98. Žilvinas Žvagulis, „Zemaitius vesi pazyst“, (2001), dainos žodžiai, <https://www.music.lt/lt/daina/Zemaitius-vesi-pazyst/31006/>

**Priedas Nr. 1. Atlikėjų ir grupių, kurių muzikiniai albumai buvo perklausyti siekiant atrinkti
kūrinius tinkamus analizei, sąrašas**

69 danguje	YVA	Shishi
8 kambarys	JAMA&W	Shower
Abudu	Jauti	Skamp
Alanas Chošnau	Jazzu	Solo ansamblis
Alina Orlova	Jessica Shy	Šiaurės kryptis
Andrius Mamontovas	Jovani	Taja
Antikvariniai Kašpirovskio dantys	Junior	Ten Walls
Antis	Jurga	The Roop
Arina	Justinas Jarutis	Vaidas Baumila
Ba.	Kabloonak	Vidas Bareikis
Bavarija	Kamanių šilelis	Violeta Riaubiškytė
Beissoul and Einius	Leon Somov ir Jazzu	ŽAS
Biplan	Lilas ir Innomine	Žemaitukai
Bix	Liūdni Slibinai	Žilvinas Žvagulis
Colours of bubbles	LT United	
Daddy was a milkman	Mango	
Deivis	Mantas Jankavičius	
Delfinai	Marijonas Mikutavičius	
Despotin fam	Mario Basanov	
Donatas Montvydas	Markas Palubenka	
Džordana Butkutė	Mesijus x mūnpauzn	
Empy - x	Monika Linkytė	
Erica Jennings	Monikaze	
Evgenya Redko	Monique	
Exem	Naktinės personos	
Foje	Natalija Bunkė	
Freaks on floor	Neda	
Free finga	OG Version	
Garbanotas	Pushaz	
GG SINDIKATAS	Radioshow ¹⁴⁹	
Giedrė	Rasabasa	
Gintarė Karaliūnaitė	Rebelheart	
Gytis Paškevičius	Requiem	
Golden Parazyth	Rondo	
Inculto	Saulius Prūsaitis	
Inga Jankauskaitė	SEL	

¹⁴⁹ „Radioshow“ būnant ir geriausios metų roko grupės laimėtojais, ir audiovizualiniu projektu, leidusiu kasetes su humoru ir pasisakymais, siekiant išlaikyti darbo nuoseklumą, į darbo atranką pateko tik muzikiniai kūriniai.

Priedas Nr. 2. Dirbtinio intelekto naudojimo deklaracija

Vardas, pavardė: Akvilė Kareniauskaitė

Studento pažymėjimo numeris: 2415530

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punktams:

☐ Aš **nenaudojau** dirbtinio intelekto įrankių pateikiamame darbe.

☒ Aš **naudojau** vieną ar kelis dirbtinio intelekto įrankius pateikiamame darbe.

Jei taip, kokius? Chat GPT.....

Dirbtinio intelekto įrankius naudoju kritiškai, kaip pagalbinę priemonę. Prisiimu visą atsakomybę už darbe pateiktą informaciją, argumentus ir galutinius darbo rezultatus.

(Parašas)

.....

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punktams bei paaiškinti, kaip naudojote dirbtinį intelektą:

Aš naudoju dirbtinio intelekto įrankius šiam/-iems tikslui/-ams:

- ☐ **Idėjų generavimui** (pavyzdžiui: argumentų ar kontra-argumentų generavimui, struktūros plano sudarymui, galimų tyrimo klausimų generavimui)

Paaiškinkite:

- ☒ **Informacijos paieškai** (pavyzdžiui: papildomos literatūros ar kontekstinės informacijos paieškai)

Paaiškinkite: DI buvo naudojamas kaip pagalbininkas, ieškant papildomos literatūros. Dauguma literatūros buvo rasta be DI pagalbos, o DI pasiūlyta literatūra buvo vis tiek skaitoma, suradus originalų šaltinį, siekiant įsigilinti į jos tinkamumą darbui.

- ☒ **Kaip rašymo asistentą** (pavyzdžiui: gramatinių ar stiliaus klaidų taisymui, vertimui, pastraipų perstruktūravimui ir pan.)

Paaiškinkite: DI buvo naudojamas kaip pagalbininkas siekiant išvengti klaidų angliškame sarbo apibendrinime, pridėdame pabaigoje. DI buvo paprašyta pakoreguoti ar pataisyti keletą sakinių,

siekiant išvengti gramatinių bei stiliaus klaidų.

4. ☐ **Vizualinės medžiagos kūrimui** (pavyzdžiui: naujo paveikslėlio, žemėlapių sukūrimui ar redagavimui)

Paašškinkite:

5. ☐ **Kaip mokymosi pagalbininką** (pavyzdžiui: papildomam medžiagos paašškiniui paprastesne kalba, sąvokų ar teorinių koncepcijų palyginimui, žinių pasitikrinimo užduočių generavimui ir pan.)

Paašškinkite:

6. ☐ **Duomenų analizei** (pavyzdžiui: skaičiavimui, kodavimui, kokybinių ar kiekybinių duomenų vizualizacijai, lentelės ar grafiko sukūrimui)

Paašškinkite:

7. ☐ **Efektivumo didinimui** (pavyzdžiui: tekstų santraukų kūrimui, išnašų formatavimui ir pan.)

Paašškinkite:

8. ☐ **Kitu būdu.**

Paašškinkite:

9. **Kokių žingsnių ėmėtės siekdami sumažinti dirbtinio intelekto daromų klaidų ar neatsakingo naudojimo tikimybę?**

Paašškinkite: DI tiesiogiai nebuvo naudojamas darbe. DI buvo suprantamas kaip pagalbinis įrankis, kurio pateikta informacija vis tiek buvo pertikrinama originaliuose šaltiniuose.

Summary

The master's thesis "Narratives of National Identity in Contemporary Lithuanian Songs: the Interaction Between Postcolonialism and Globalization" analyzes contemporary Lithuanian songs that reveal Lithuanian identity. The case of Lithuania is chosen because over the past three decades, Lithuania has not only reestablished the independence but also integrate into Western world, fully becoming a member of various international organizations. Those rapid political and economical changes raise the question if and how national identity was impacted by them.

The thesis is based on postcolonial and globalization theories, as Lithuania experienced both processes in the recent decades. Postcolonial theory highlights the importance of liberation, the formation of own national discourse and critical reflection on colonial experiences. Although postcolonial theory was originally develop based on non-European postcolonial societies, it can be also used to understand USSR domination and oppression. Besides that, globalization theory is used to understand contemporary society, technological development and the increasing connections between different cultures. It can be said that both those theories are analyzing processes that inevitably transform national identities.

The main objectives of thesis are:

1. To analyze postcolonial and globalization theories to understand how identity is conceptualized within those theories.
2. To develop methodological principles for discourse analysis based on the theoretical approaches.
3. To analyze discourse, embedded in contemporary Lithuanian songs, examining how identity is articulated and how identity narratives correspond to the identity elements identified in theories.
4. To reveal how Lithuanian identity is understood and expressed within the context of transformation based on postcolonialism and globalization.

The findings of the analysis demonstrate that postcolonialism and globalization together provide a productive theoretical framework not only for revealing the discourse of contemporary Lithuanian identity, but also for understanding transformative changes that shaped Lithuanian society. The analysis reveals that postcolonial and globalization elements often coexist and operate together in tame discursive space, revealing a hybrid Lithuanian identity in which experiences of decolonialization and globalization are intertwined.